

BADANIA STRATYGRAFICZNE I PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH

Korytarze i klatka schodowa
w ratuszu w Lewinie Brzeskim

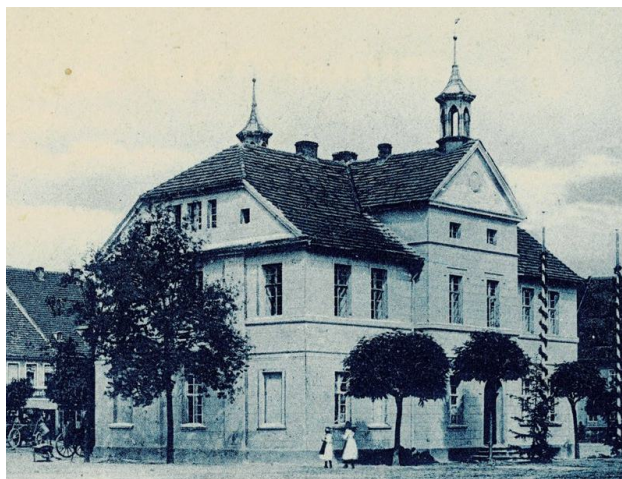

mgr Jacek Gryczewski
dyplomowany konserwator zabytków

mgr Jacek Gryczewski
dyplomowany konserwator zabytków
uprawnienia - dyplom UMK w Toruniu
nr 1886 z dn. 27.09.1996r.
ul Zagrodowa 5. 48-320 Sidzina

2024

1. OPIS OBIEKTU¹

RATUSZ OK. 1899 ROKU

Pierwszy ratusz w Lewinie Brzeskim powstał już na początku XVI wieku. Była to budowla o konstrukcji szachulcowej, niekonserwowana uległa zniszczeniu w roku 1799. Obecny ratusz został wzniesiony w 1838 roku i dotrwał do obecnych czasów w niezmienionej formie.

Decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków z dnia 14 stycznia 1966 roku ratusz został wpisany do rejestru zabytków.

Architektura

Wybudowana na planie prostokąta, murowana, klasycystyczna, piętrowa budowla posiada wysokie piwnice. Na środku elewacji frontowej

znajduje się dwuosiowy ryzalit podzielony na parterze pilastrami, zakończony trójkątnym szczytem, pośrodku którego mieści się herb miasta umieszczony pośród stiukowej dekoracji roślinnej. Ryzalit znajduje się również na tylnej ścianie budynku. Ratusz pokryty jest dwuspadowym dachem z naczółkami z ceramicznej czerwonej dachówki. Na środku kalenicy mieści się kwadratowa wieżyczka z prześwitem, przykryta gontowym dachem zakończonym iglicą.

Ulokowany na środku rozległego rynku, ratusz jest obecnie siedzibą Urzędu Miasta i Gminy w Lewinie Brzeskim.

RATUSZ W 1920 ROKU

LEWIN BRZESKI - RYNEK Z RATUSZEM OK. 1940 ROKU

Badaniami objęto wnętrze ratusza: korytarze i klatkę schodową na 3 kondygnacjach. Programy prac konserwatorskich opracowano dla historycznej stolarki drzwiowej pozostawianej w obiekcie

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ratusz_w_Lewinie_Brzeskim. Zdjęcia z serwisu www.polska-org.pl.

STALOWA KONSTRUKCJA SCHODÓW

OSIEMNASTOWIECZNY HERB

(drzwi na piętrze z naświetlem oraz drzwi do piwnicy), dla stalowej konstrukcji schodów oraz dla herbu osiemnastowiecznego z 1 piętra.

DRZWI Z NAŚWIEIEM Z 1 PIĘTRA

DRZWI DO PIWNICY

2. WSKAZANIE EFEKTÓW BADAŃ I PRAC KONSERWATOPRSKICH

Zamierzeniem inwestycji jest remont wnętrza ratusza. W związku z planowanym przedsięwzięciem istniała potrzeba rozpoznania stratygraficznego elementów wewnętrznych. Celem badań było ustalenie historycznych zmian warstw farb i zapraw na potrzeby ewentualnej rekonstrukcji kolorystycznej. Badania pozwoliły też na pełniejsze rozpoznanie obiektu w celu opracowania programów prac

konservatorskich oraz projektu budowlanego. Prace konserwatorskie, jakie będą zrealizowane w obiekcie mają poprawić stan techniczny obiektu oraz przywrócić im historyczny wygląd.

3. METODYKA BADAŃ

1. Odkrytki stratygraficzne ukazujące układ warstw farb i tynków wykonane były na wewnętrznych ścianach i sufitach ratusza w Lewinie Brzeskim zaznaczonych na rysunku 1 (str. 4).
- 4). Zbadana została też stolarka i ślusarka w tych wnętrzach.

RYG. 1. ZAKRES BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH NA RZUTACH

- Odkrywki zostały zrobione mechanicznie, przy pomocy dłutek, noży i skalpeli. Narzędziami tymi zdejmowano kolejne warstwy farb i zapraw, najczęściej aż do podłoża. Wykonano 40 odkrywek

4. OPIS ODKRYWEK

01

Odkrywka na metalowej części schodów, na dekoracji floralnej. Pierwszą odkrywkę wykonano na centralnym guzie stanowiącym środek elementu.

Na metalu widoczne jest czarna warstwa, prawdopodobnie zabezpieczenie antykorozyjne. Na nim leżą dwie warstwy brązu zbliżone odcieniem do RAL 8003. Kolejny kolor to błękit, na którym leżą kolejno trzy warstwy ugrów.

02

Odkrywka na metalowej części schodów, na dekoracji floralnej. Drugą odkrywkę wykonano na akantowym liście.

Układ warstw jest niemal identyczny, jak w odkrywce 01. Między warstwami brązowymi i niebieską pojawia się dodatkowy brąz, ale nie ma to wpływu na interpretację koloru pierwotnego.

03

Odkrywka na metalowej części schodów, na płaskowniku będącym głównym wsparciem biegu, od strony zewnętrznej.

Układ warstw niewiele odbiega od odkrywek poprzednich. Nowością jest jasna zieleń pomiędzy pierwotnymi brązami a farbą niebieską. Możliwe, że trzecia warstwa chronologiczna była kompozycją wielobarwną.

04

Odkrywka na metalowej części schodów, na kątowniku będącym ramą dla płaskownika, głównego wsparcia biegu, od strony zewnętrznej.

Układ warstw niewiele odbiega od odkrywek poprzednich. Nowością jest róż pomiędzy pierwotnymi brązami a farbą niebieską. Potwierdza to, że trzecia warstwa chronologiczna była kompozycją wielobarwną.

05

Odkrywka na metalowej części schodów, na bocznym elemencie stopnicy. Układ warstw jest bardzo podobny do odkrywek poprzednich. Ponownie brąz okazał się kolorem pierwotnym.

06

Odkrywka na metalowej części schodów, na przodzie stopnicy. Układ warstw jest bardzo podobny do odkrywek poprzednich. Ponownie brąz okazał się kolorem pierwotnym.

07

Odkrywka na tynkowanym suficie. Znalezione gruboziarnisty tynk wapienny, na potrzeby niniejszej dokumentacji nazwany dalej tynkiem I. Na tynku dominują pobiałe, z których najstarszą uznano za kolor pierwotny, do rekonstrukcji.

08

Odkrywka wykonana na suficie i schodząca na ścianę. W tym miejscu tynk I zachował się bez pierwotnej powierzchni. Podczas współczesnej naprawy położono na powierzchni cienką warstwę tynku nowszego, wapienno-cementowego. Oznaczono go numerem II i uznano za rozwiązanie całkowicie wtórne, możliwe, że powojenne. Wszystkie farby pokrywające tynk w tym miejscu uznano za warstwy wtórne.

09

Odkrywka na ścianie, na spoczniku między poddaszem a piętrem. Na wątku ceglanym leży tynk I pomalowany jasnobeżową, rozbieloną farbą. Wstępnie przyjęto tą warstwę za pierwotną. Kolor jest zbliżony do NCS S 1005-Y20R.

10

Odkrywka na skrzydle okna ze spocznika pomiędzy piętrem a poddaszem. Okno jest pomalowane współcześnie na kolor ciemnobrązowy. Pod farbą nie znaleziono żadnych warstw historycznych.

11

Odkrywka na tym samym oknie, co nr 10. Ponownie nie znaleziono żadnych warstw historycznych.

12

Odkrywka na zawiasie tego samego okna, co w przypadku odkrywek 10 i 11. Na zawiasie zachowała się tylko współczesna „srebrzanka”.

13

Odkrywka na drewnianym parapecie między piętrem a poddaszem. Nie znaleziono warstw historycznych, przed ostatnim malowaniem parapet oczyszczono.

14

Odkrywka na drewnianym parapecie między piętrem a poddaszem. Nie znaleziono warstw historycznych. Potwierdzono, że przed ostatnim malowaniem parapet oczyszczono.

15

Odkrywka na drzwiach z korytarza 1 piętra. Badane drzwi są stolarką starszą od pozostałych w badanych wnętrzach. Prawdopodobnie pochodzą z tego samego czasu co drzwi piwniczne, także poddane badaniom.

Odkrywka wykonana na historycznym skrzydle. Na drewnie leży brązowa farba, odcieniem bardzo przypominająca farbę z elementów metalowych schodów, RAL 8003.

16

Odkrywka na drzwiach z korytarza 1 piętra. Tym razem sprawdzono metalowy zawias. Najstarsze warstwy barwne są identyczne, jak na wcześniej badanym drewnie. Kolor pierwotny to brąz, odpowiednik RAL 8003. We wtórnych przemaalowaniach pojawia się nieco więcej kolorów, ale ich ogólny układ jest zbliżony także do drewnianej części.

17

Odkrywka na drzwiach z korytarza 1 piętra, na ramie. Układ warstw barwnych jest niemal identyczny z układem na zawiasie. Najstarszy ponownie okazał się brąz znany wcześniej z metalowych elementów biegu schodowego.

18

Odkrywka pokazująca lakier na drewnie pokrywający pozostałe drzwi na piętrze.

19

Odkrywka na dwuskrzydłowych drzwiach balkonowych ze spocznika nad parterem, na skrzydle. Na drewnie zachowały się resztki lakieru oraz współcześnie widoczna, brązowa farba jako warstwa wierzchnia.

20

Odkrywka na dwuskrzydłowych drzwiach balkonowych ze spocznika nad parterem, na drewnianej ramie. Na drewnie zachowały się resztki lakieru oraz współcześnie widoczna, brązowa farba jako warstwa wierzchnia, podobnie jak w odkrywce na skrzydle.

21

Odkrywka na zawiasie ujawniła na metalu brązową farbę znaną wcześniej jako kolor pierwotny dla drzwi historycznych z piętra. Możliwe, że jest to dowód na malowanie w tym kolorze całej stolarki wewnętrznej. Niestety, drewno na większości drzwi zostało przed lakierowaniem oczyszczone i bezspeczne potwierdzenie tego faktu jest w tej chwili niemożliwe.

22

Odkrywka na szyldzie stalowym z drzwi balkonowych. na metalu nie zachowały się warstwy historyczne, został oczyszczony przed ostatnim malowaniem. Brąz pod „srebrzanką” to prawdopodobnie farba antykorozyjna.

23

Odkrywką 23 rozpoczęto sprawdzanie warstw na detalu architektonicznym osadzonym w ścianie. Zgodnie z datą pochodzi z XVIII wieku. Po zdjęciu współczesnej, niebieskiej farby nie znaleziono innych kolorów. Nie zidentyfikowano też materiału, z którego wykonano herb. Może to być zniszczony piaskowiec, sztuczny kamień lub piaskowiec pokryty zaprawą.

24

Kontynuacja badań herbu. Poza współczesną farbą imitującą nieudolnie złoto nie znaleziono warstw starszych. Nie udało się też zidentyfikować podłoża.

25

W kolejnej odkrywce na herbie znaleziono leżącą pod cementową zacierką farbę niebieskozieloną. Nie jest to kolor historyczny, możliwe, że pochodzi z XX wieku. Na zacierce leżą jeszcze dwie warstwy współczesnych zieleni.

26

Odkrywka na herbie ujawniła na kamieniu pobiałkę z relikami ciemnoczerwonej farby. Może to być świadek wczesnej kolorystyki.

27

Odkrywka w jednej z cyfr daty wykutej na herbie. Widoczne są ślady wcześniejszych złocen oraz czerwone podmalowania pod złocenia.

28

Odkrywka w literze T, podobnie jak poprzednia, pokazała relikty starszych złocen.

29

Zbliżając się do parterowej części wnętrza ratusza sprawdzono jeszcze raz stalowy bieg schodowy. Tym razem odkrywkę wykonano między parterem a piętrem. Uzyskano wyniki potwierdzające wcześniejsze ustalenia.

30

Odkrywka w bocznym korytarzu na parterze. Na ceglanym wątku leży tynk określony na potrzeby niniejszej dokumentacji jako tynk I. Jest to zaprawa wapienna uznana za najstarszy z zachowanych we wnętrzu tynków, cenny pod względem historycznym. Na tynku widoczne są relikty farby jasnobezowej wybranej już wcześniej jako podstawa do rekonstrukcji kolorystyki ścian.

31

Odkrywka na ścianie pod schodami, na parterze. Jest to miejsce osadzenia konstrukcji schodów w ścianie. Pod tynkiem I znaleziono dwie zaprawy wapienne. Nie wiadomo, czy to relikty tynków, czy też zaprawy murarskie. Nie ma na nich żadnych farb. Na tynku I leży farba jasnozielona, zidentyfikowana we wcześniejszych odkrywkach jako wtórna.

32

Odkrywka na ścianie korytarza głównego, na parterze. W tym miejscu mur pokrywa bardzo twarda zaprawa cementowa i zacierka żywiczna. Nie znaleziono warstw historycznych.

33

Odkrywka w korytarzu, na parterze. Wątek ceglany pokrywa tynk I. Pod nim widać relikty starszego tynku lub zaprawę murarską. Jest to zaprawa żółta, wapienna. Na tynku I znaleziono jasnobieżową farbę, powiazaną z tym tynkiem już wcześniej. Warstwy wtórne bez znaczenia historycznego.

34

Ostatnia z odkrywek wykonywanych na ścianach. Zlokalizowana przy wejściu do budynku potwierdziła tynk I i jasnobieżową farbę jako podstawę do rekonstrukcji. Jest to w budynku warstwa najlepiej zachowana i spójna.

35

Badając parter sprawdzono po raz kolejny bieg schodowy ze stali. Tym razem zbadano spodnią część konstrukcji. Kolorystyka jest identyczna jak w pozostałych częściach schodów. Wszystkie elementy są pierwotnie brązowe. Układ warstw wtórnych też powtarza układy znalezione wcześniej.

36

Ostatnia odkrywka na metalowych schodach. Po raz kolejny potwierdzono układ warstw spotykany wcześniej, z brązem jako warstwa pierwotna.

37

Na parterze znajdują się drzwi zamykające wejście do piwnicy. Odkrywka 37 została wykonana na tych drzwiach. Najstarszą farbą jest brąz, identyczny z drzwiami historycznymi z pietra, bardzo podobny do koloru konstrukcji stalowej schodów.

38

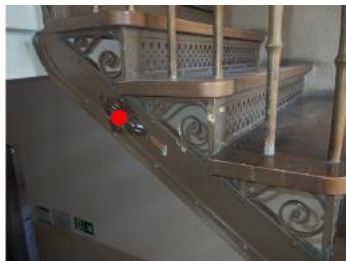
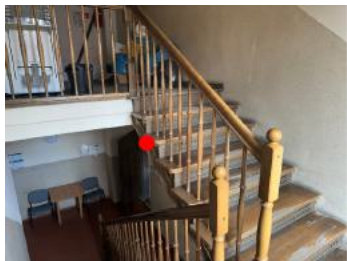
Ostatnie sprawdzane elementy to drzwi z parteru. Pierwsze sprawdzono drzwi wyjściowe prowadzące na tył budynku. Nie znaleziono cennych warstw historycznych.

39

Sprawdzono zawias drzwi wyjściowych tylnich. Nie znaleziono warstw historycznych dających podstawę do rekonstrukcji koloru.

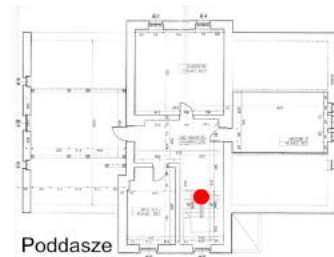
40

Ostatnią odkrywką sprawdzono drzwi wahadłowe w holu, na parterze. na drewnie znaleziono jedynie współczesny lakier.

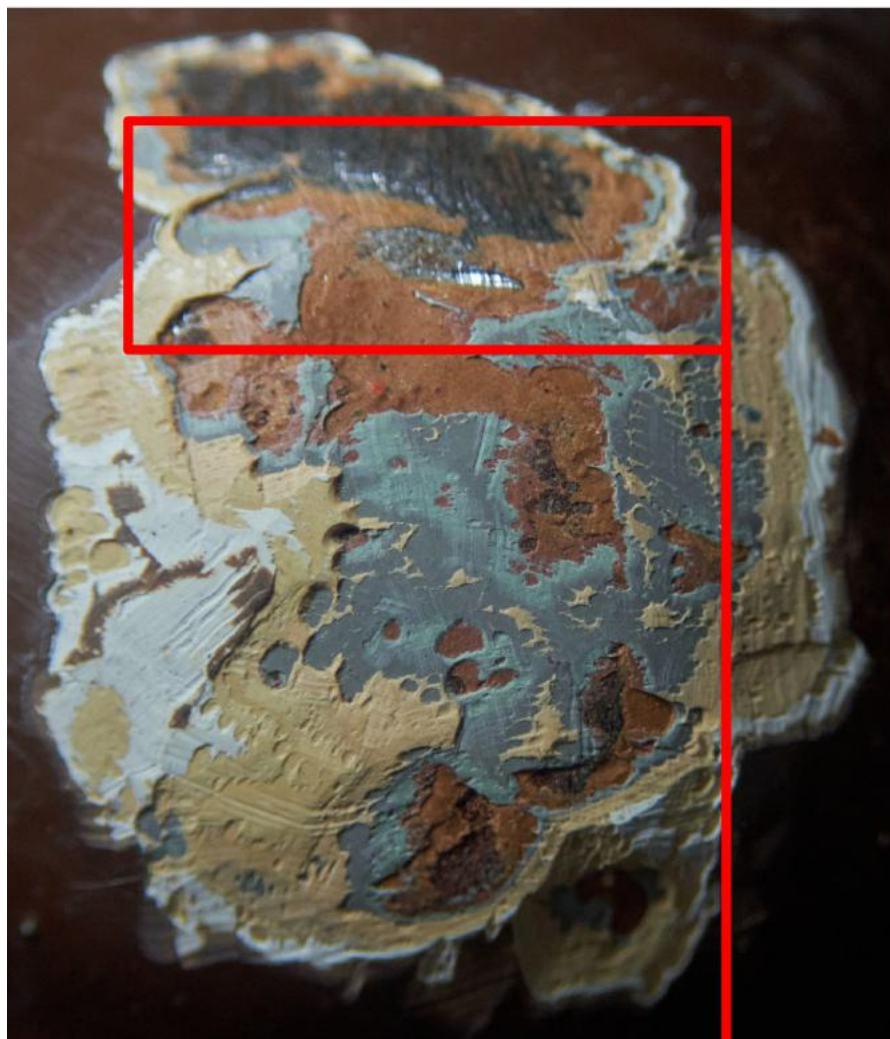

Odkrywka 1

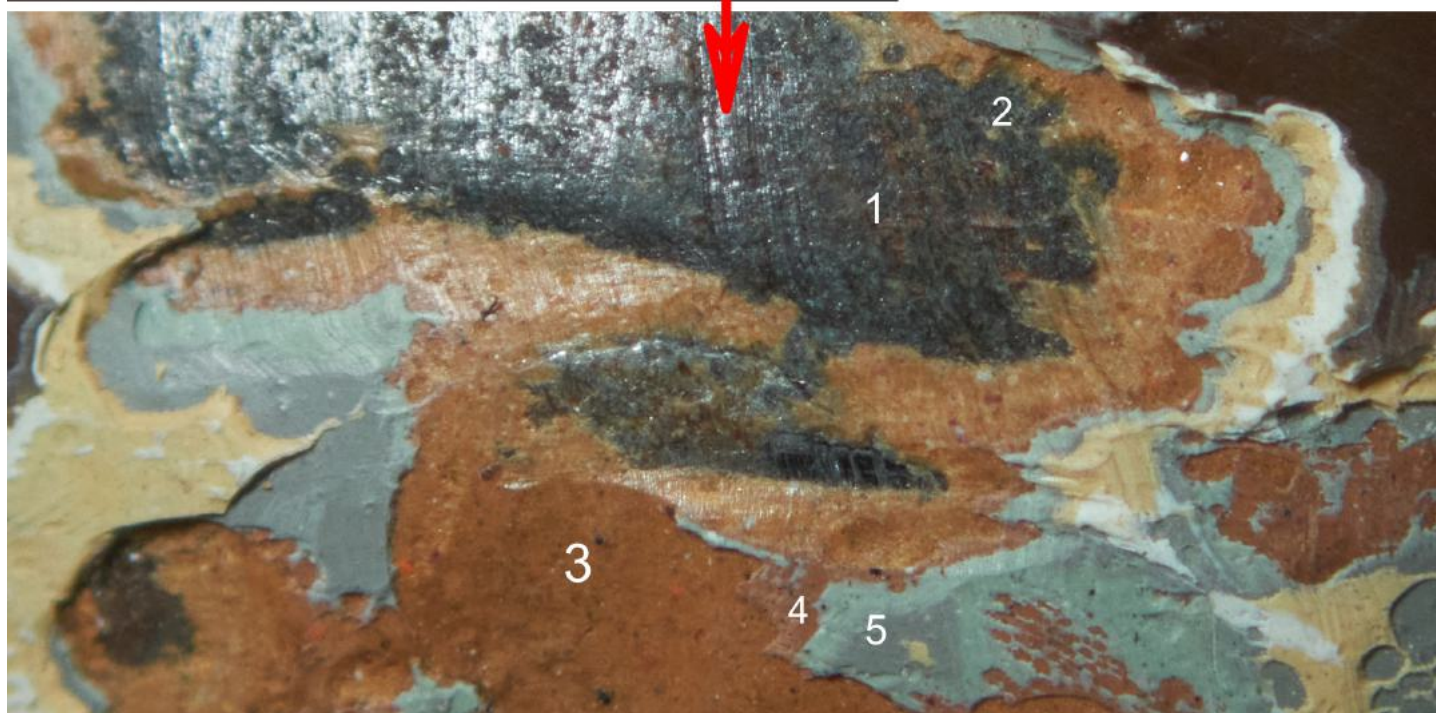
Metalowa część schodów,
dekoracja floralna

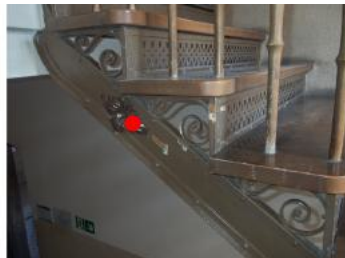
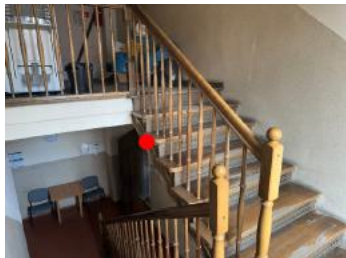

Poddasze

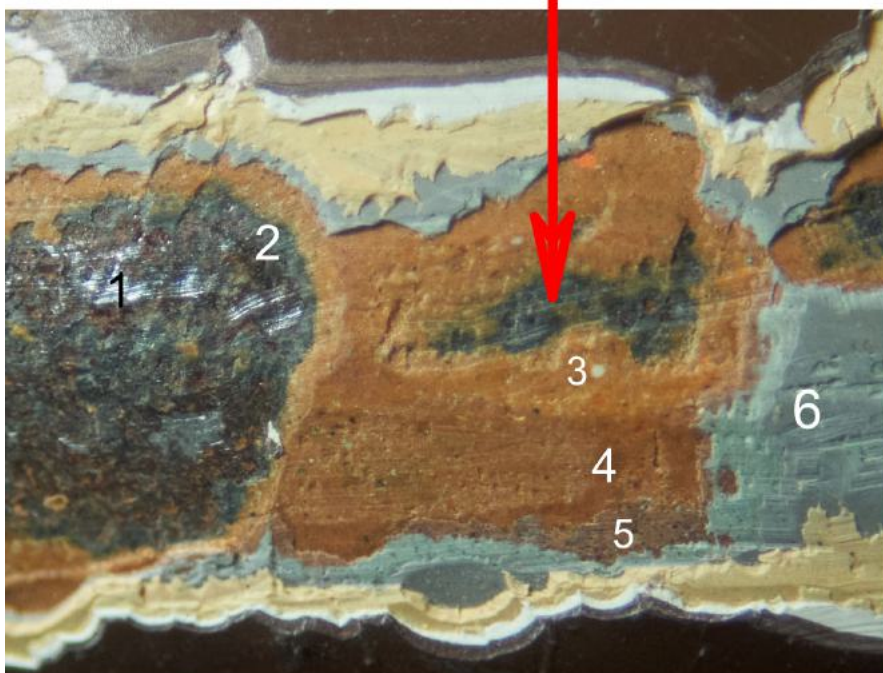
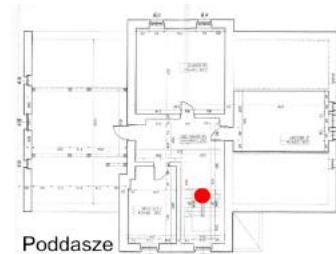
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba niebieska
- 6 - farba ugrowa
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba biała
- 10 - farba ciemnobrązowa, współczesna

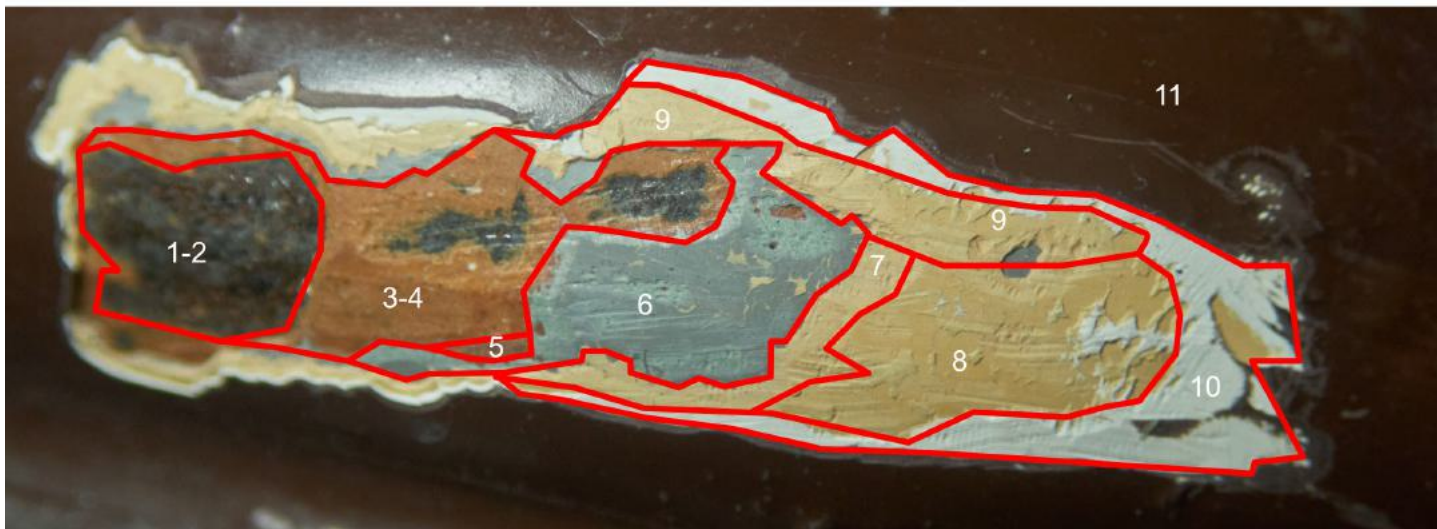

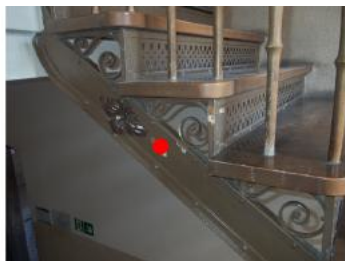
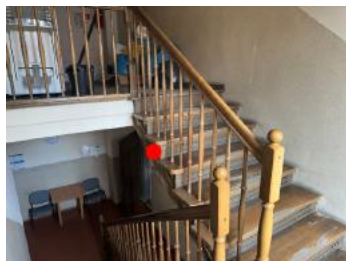
Odkrywka 2

Metalowa część schodów,
dekoracja floralna

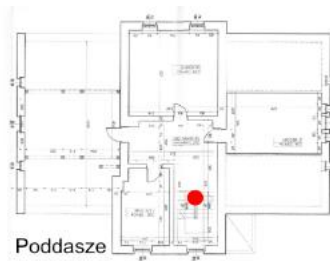
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba brązowa
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba ugrowa
- 10 - farba biała
- 11 - farba ciemnobrązowa, współczesna

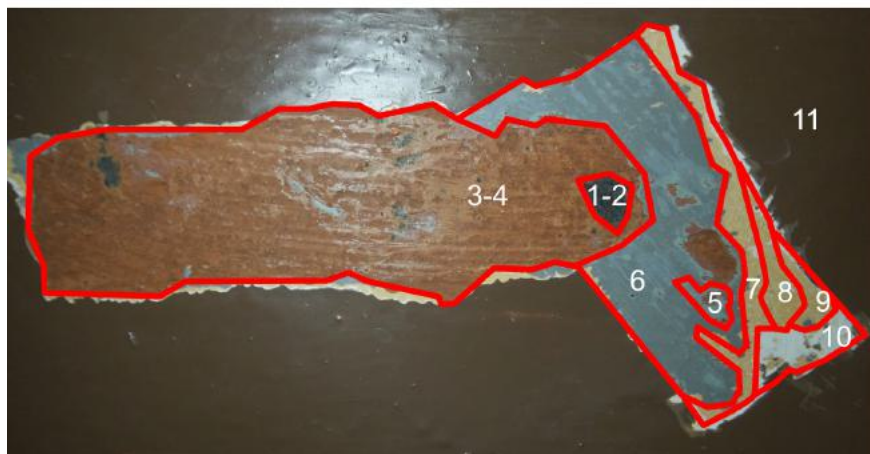

Odkrywka 3

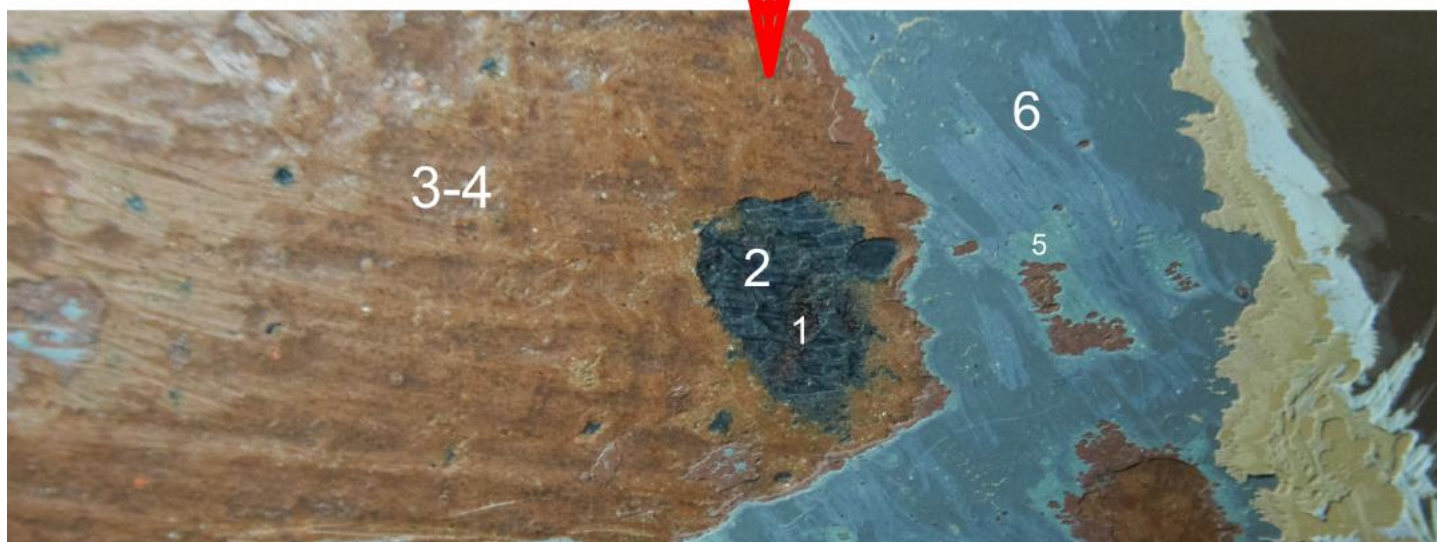
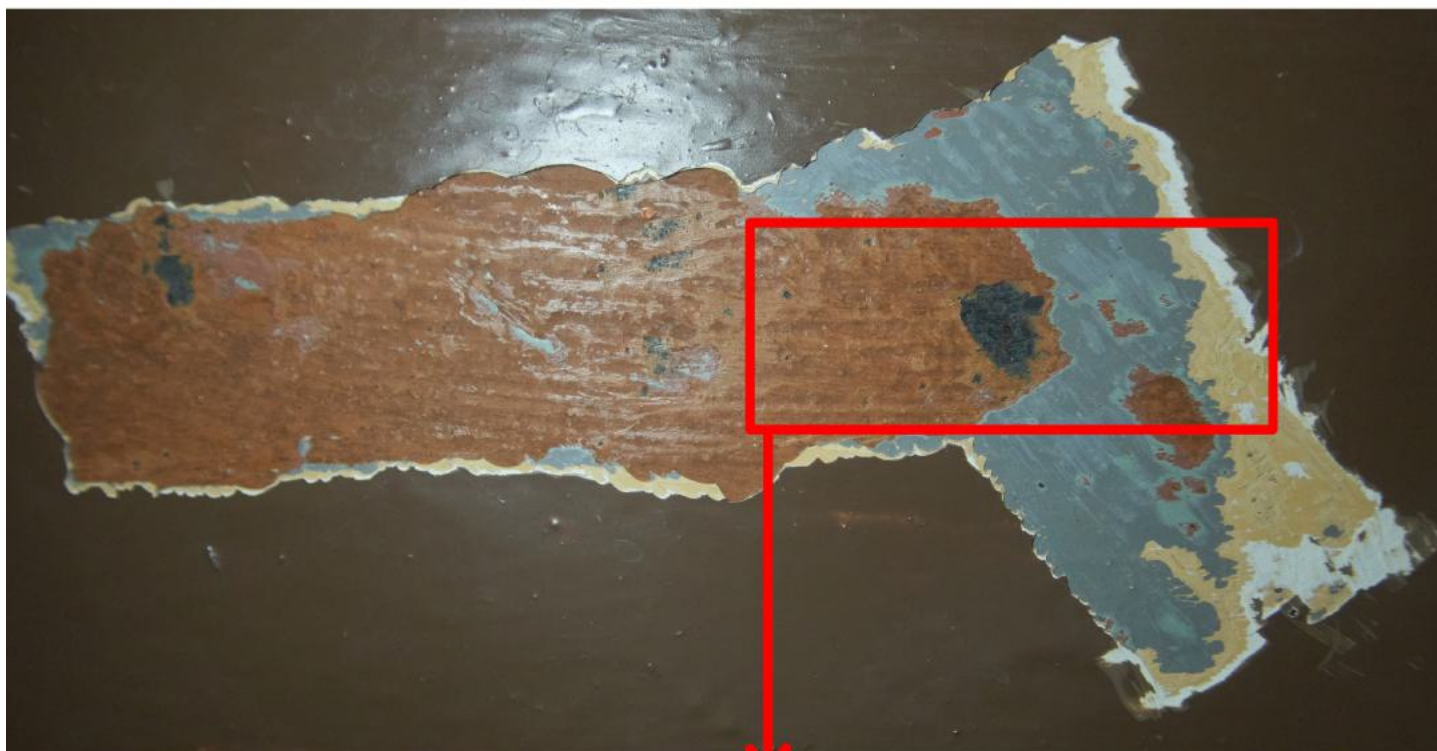
Metalowa część schodów,
płaskownik

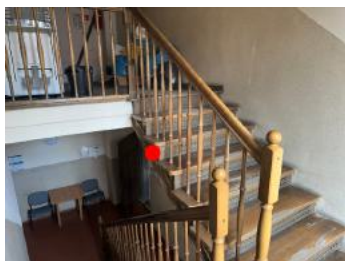

Poddasze

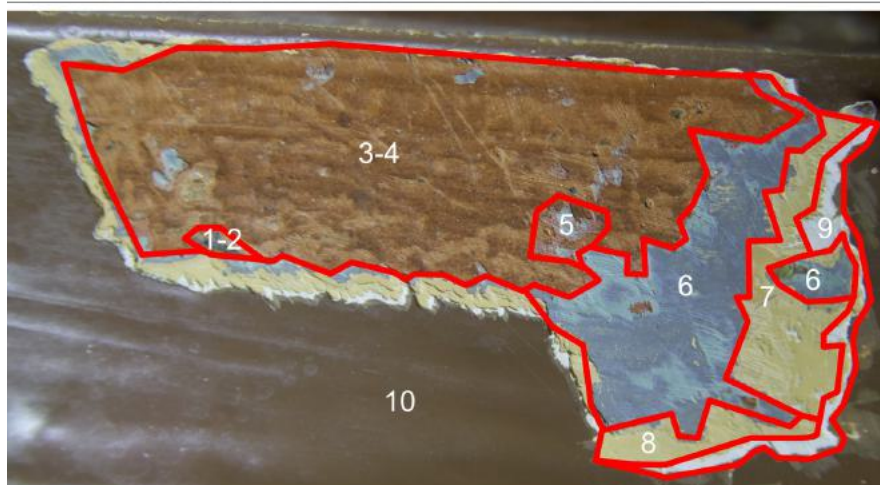
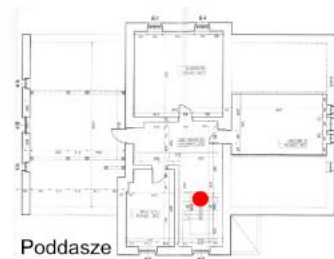
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba zielona
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba ugrowa
- 10 - farba biała
- 11 - farba ciemnobrązowa, współczesna

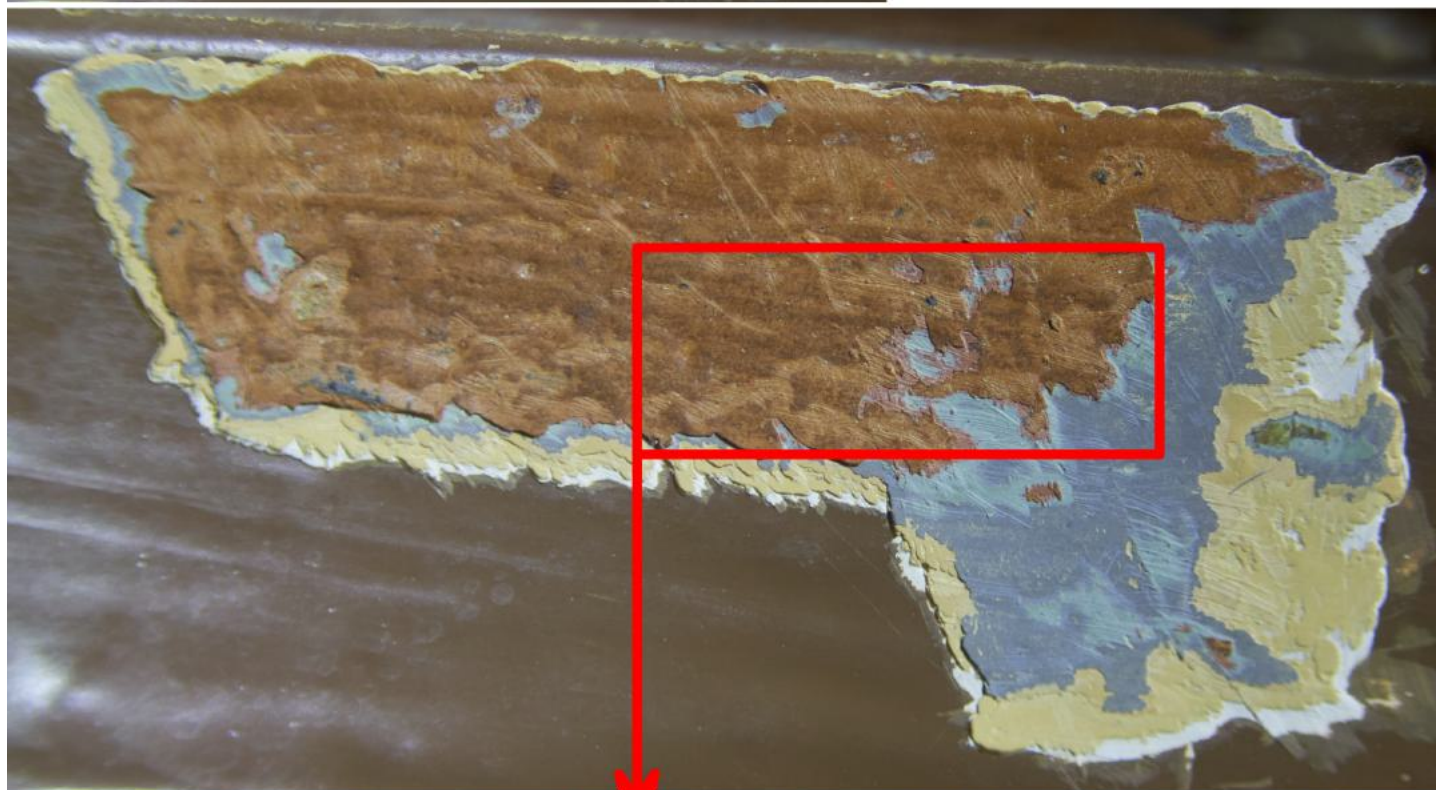

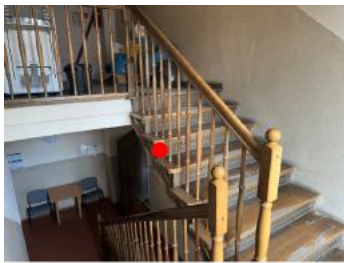
Odkrywka 4

Metalowa część schodów,
płaskownik

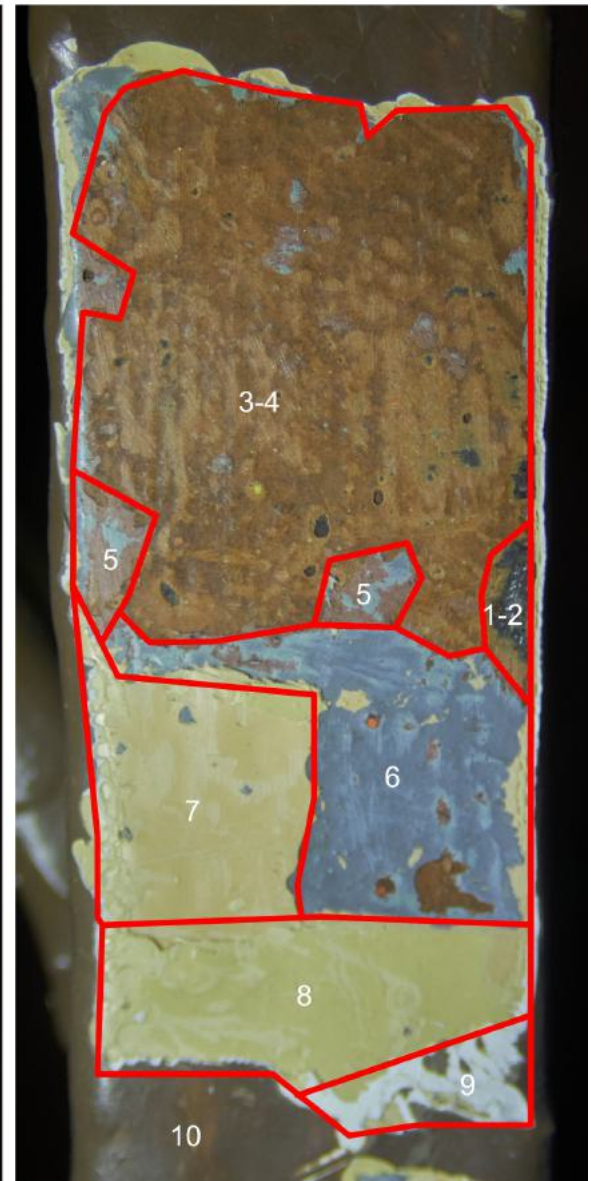
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba różowa
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba biała
- 10 - farba ciemnobrązowa, współczesna

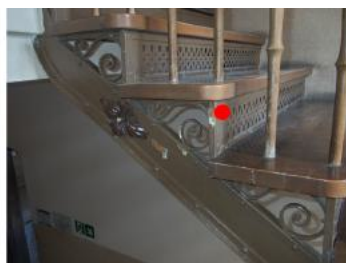
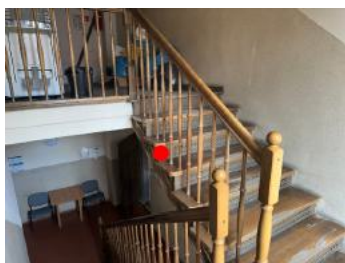

Odkrywka 5

Metalowa część schodów,
podstopnica, bok

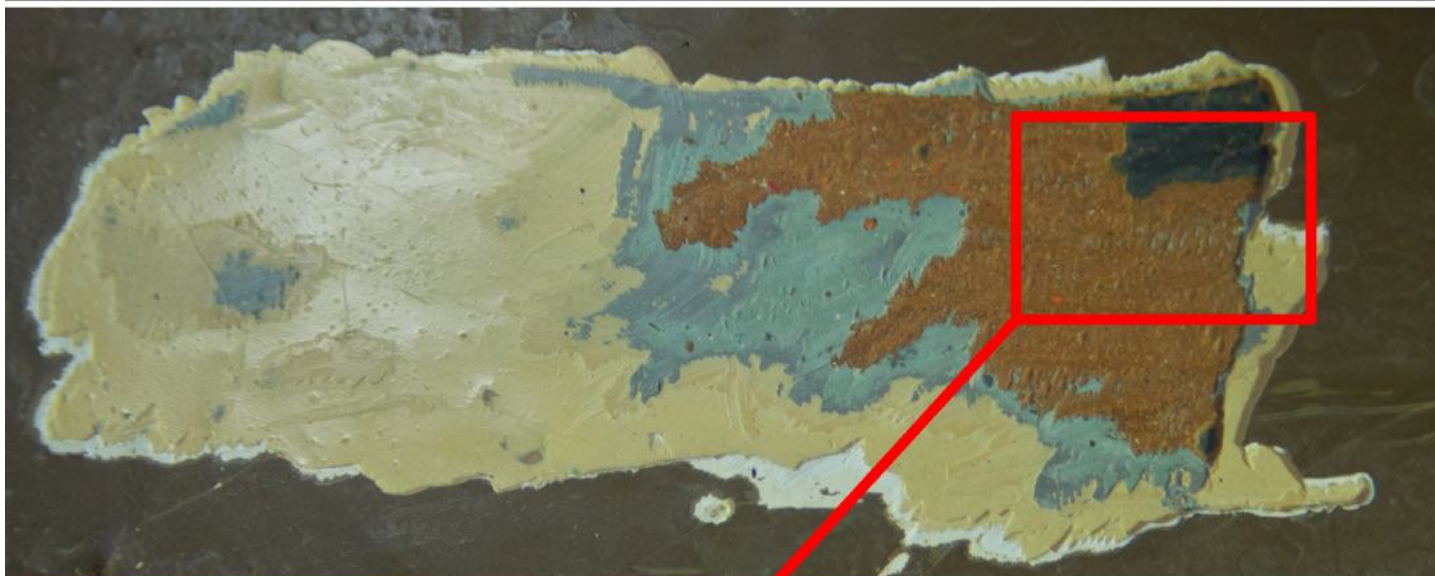
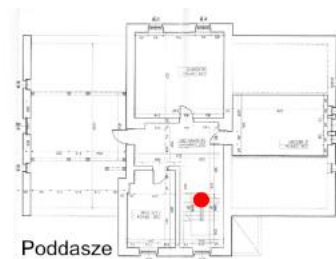

- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba różowa
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba biała
- 10 - farba ciemnobrązowa, współczesna

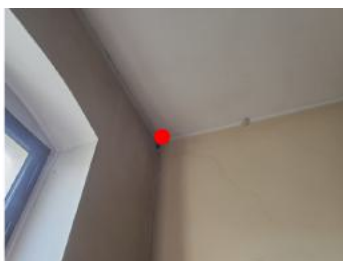
Odkrywka 6

Metalowa część schodów,
podstopnica, lico

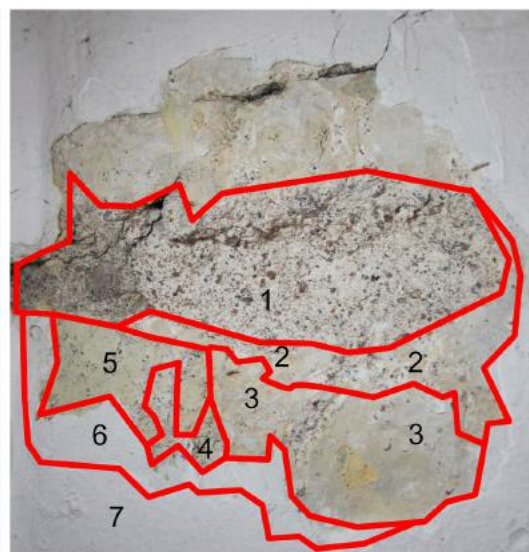
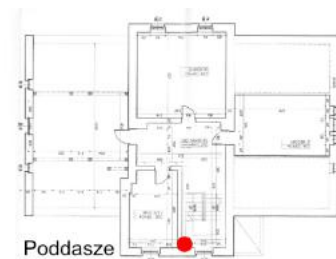
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba zielona
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba ugrowa
- 10 - farbabiała
- 11 - farba ciemnobrązowa, współczesna

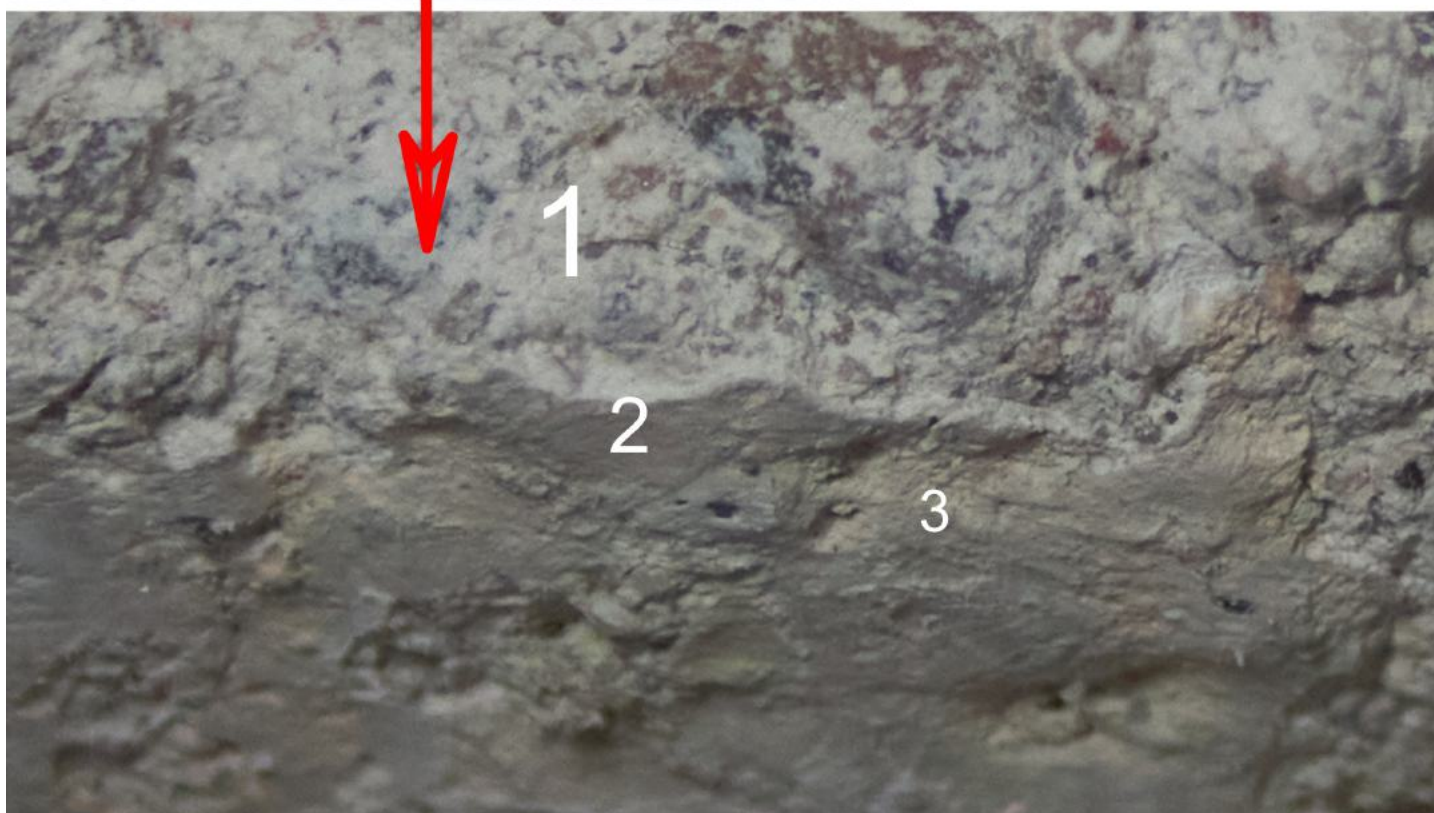

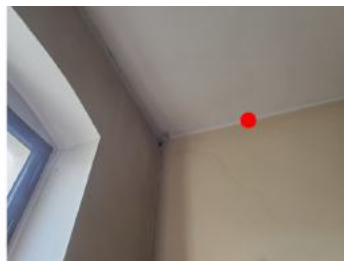
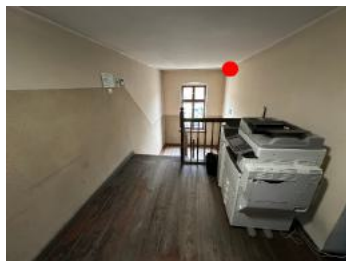
Odkrywka 7

Sufit, tynk

- 1 - tynk I
- 2 - pobiata
- 3 - pobiata
- 4 - zacierka z zaprawy
- 5 - farba jasnozielona
- 6 - pobiata
- 7 - pobiata, współczesna

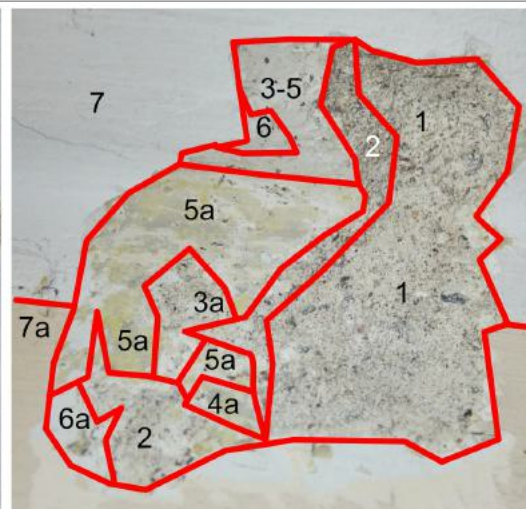
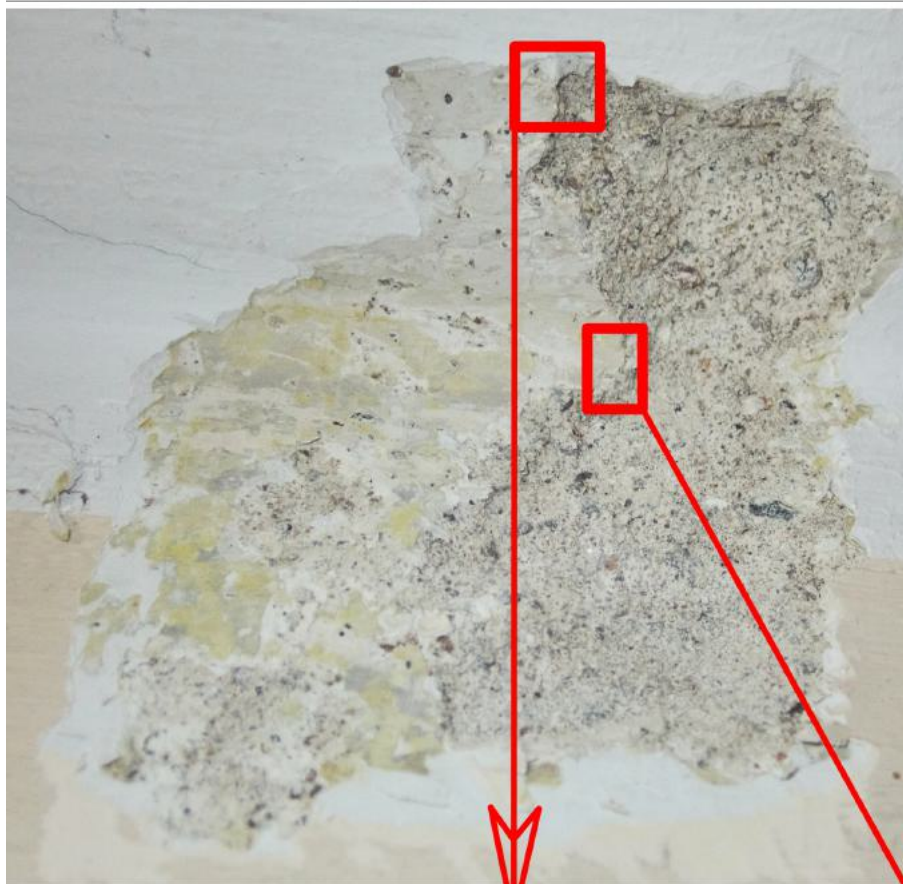

Odkrywka 8

Sufit i ściana, tynk

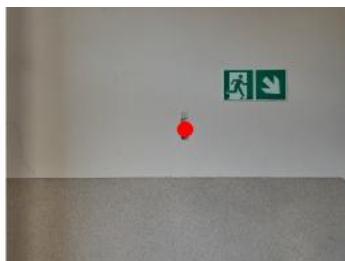

Poddasze

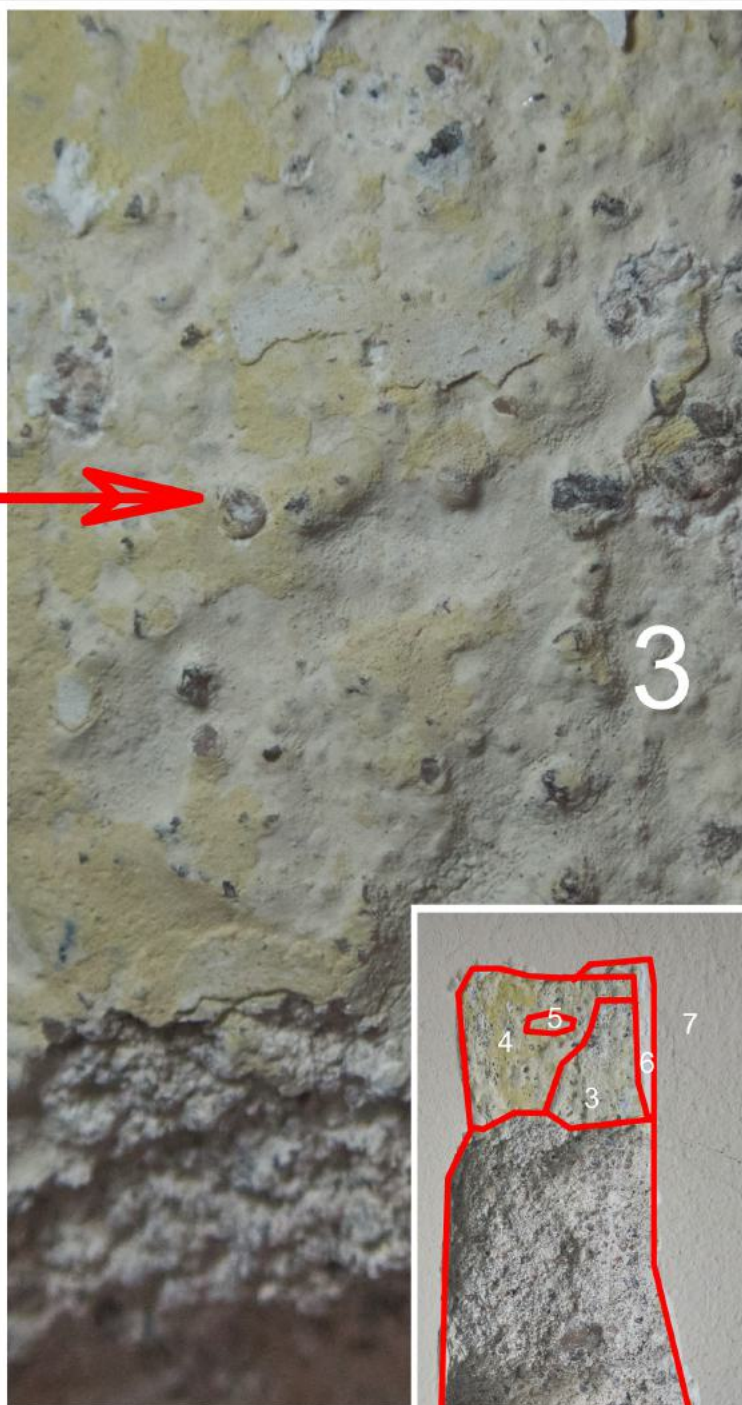
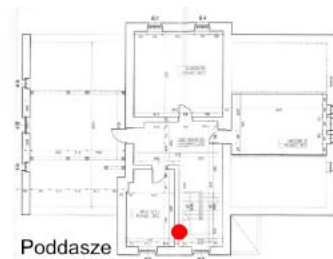
- 1 - tynk I
- 2 - tynk II
- 3 (sufit) i 3a (ściana) - pobiała
- 4 (sufit) - pobiała
- 4a (ściana) - farba szara
- 5 (sufit) - pobiała
- 5a (ściana) - farba jasnozielona
- zacierka z zaprawy
- 6 (sufit) - gips
- 6a (ściana) - pobiała
- 7 - (sufit) i 7a (ściana) - warstwa współczesna

Odkrywka 9

Ściana, tynk

- 1 - wążek ceglany
- 2 - tynk I
- 3 - farba jasnobieżowa
- 4 - farba jasnozielona
- 5 - pobiała
- 6 - gips
- 7 - farba, współczesna

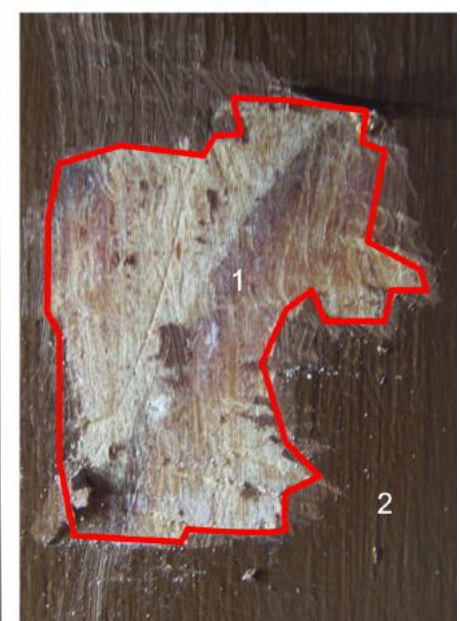
Odkrywka 10

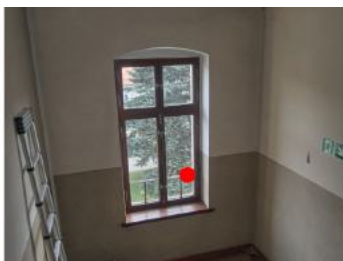
Okno od strony wewnętrznej

Poddasze

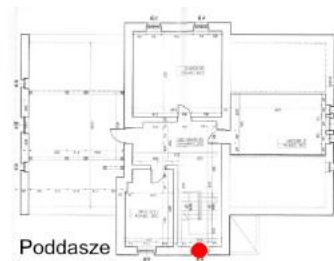
1 - drewno
2 - farba, współczesna

Odkrywka 10

Okno od strony wewnętrznej

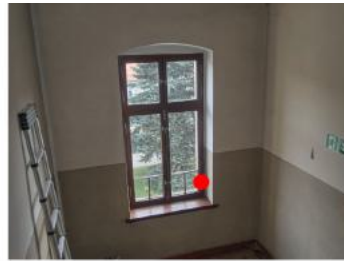

Poddasze

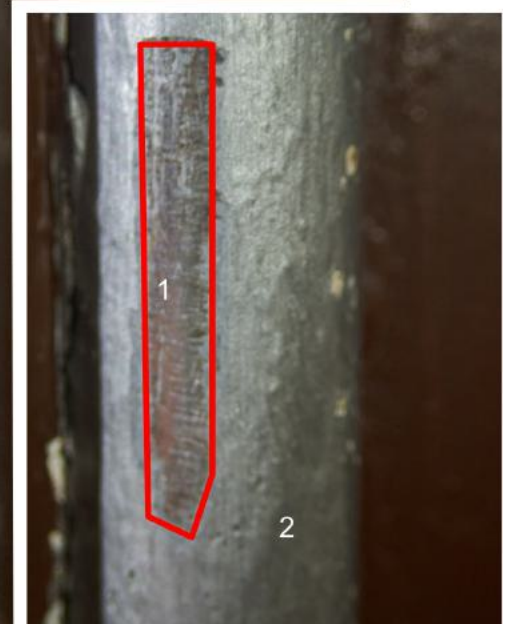

1 - drewno
2 - farba, współczesna

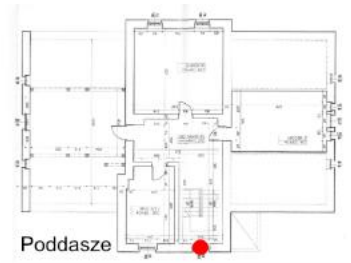

Odkrywka 12
Zawias okna, metal

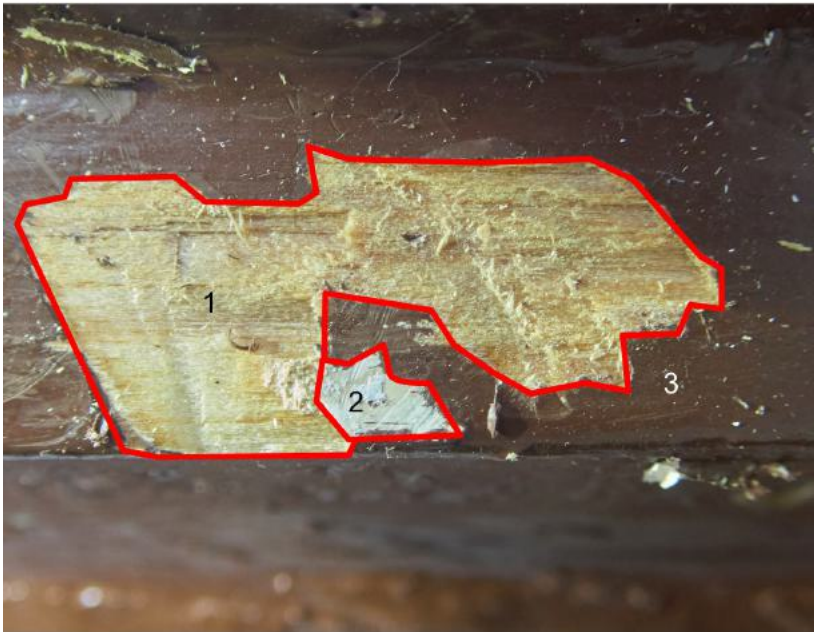

Odkrywka 13
Parapet, drewno

Poddasze

- 1 - drewno
- 2 - miejscowa naprawa
- 3 - farba brązowa, współczesna

Odkrywka 14
Parapet, drewno

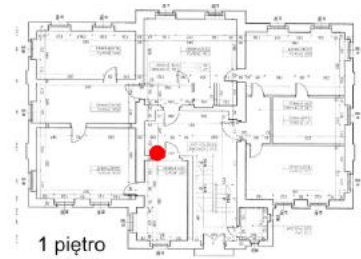
1 - drewno
2 - farba brązowa, współczesna

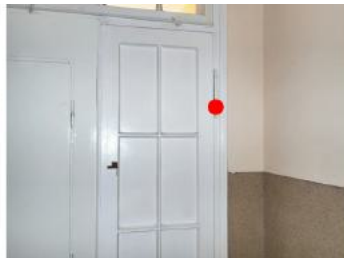
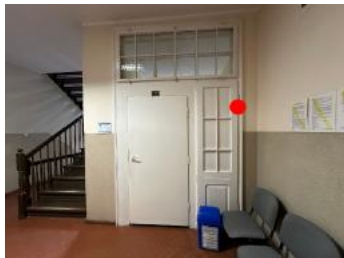
Odkrywka 15

Drewniane drzwi, skrzydło

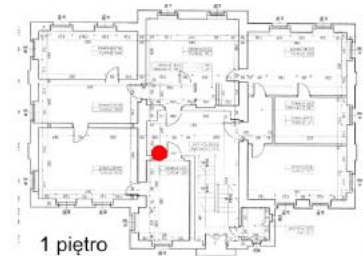
- 1 - drewno
- 2 - farba brązowa
- 3 - pociemniały lakier
- 4 - farba jasnożółta
- 5 - farba białozółta
- 6 - farba białoniebieska
- 7 - farba niebieska
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba biała, współczesna

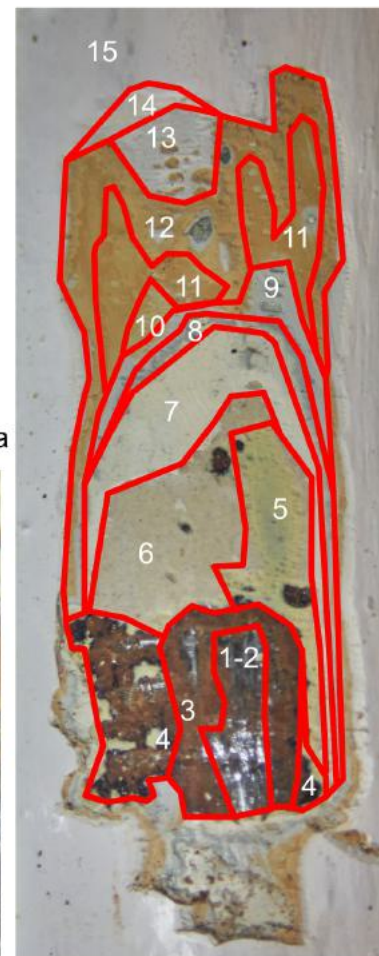

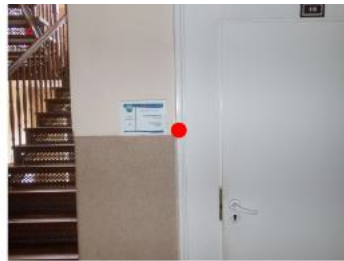
Odkrywka 16

Drzwi, zawias metalowy

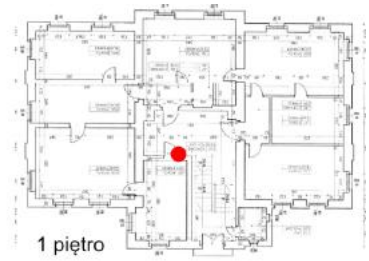
- 1 - metal
- 2 - farba antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - pociemniały lakier
- 5 - farba jasnożółta
- 6 - farba białozółta
- 7 - farba biała
- 8 - farba niebieska
- 9 - farba białoniebieska
- 10 - farba ugrowa
- 11 - farba ugrowa
- 12 - farba ugrowa
- 13 - farba biała
- 14 - farba biała
- 15 - farba biała, współczesna

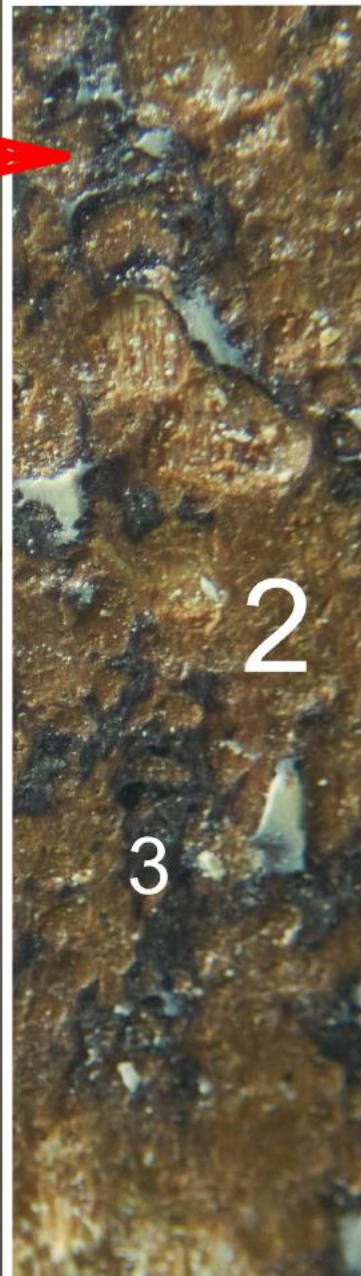
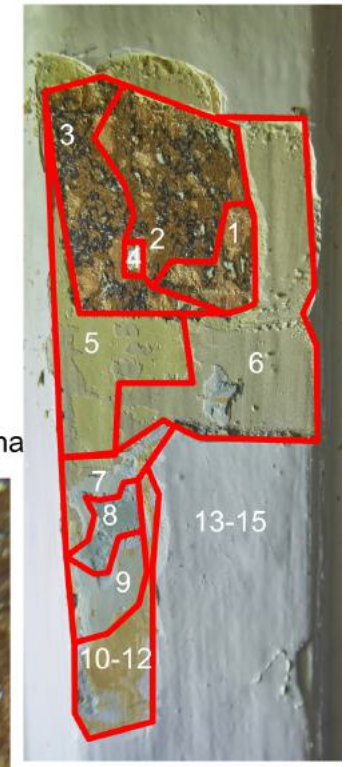

Odkrywka 17

Drewniane drzwi, rama

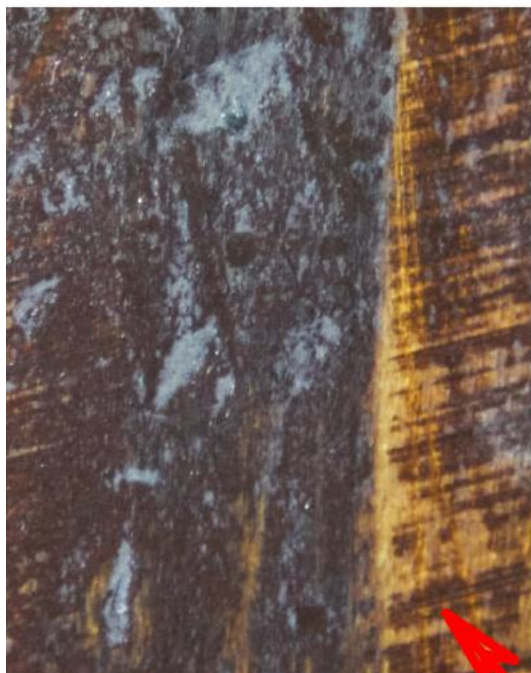
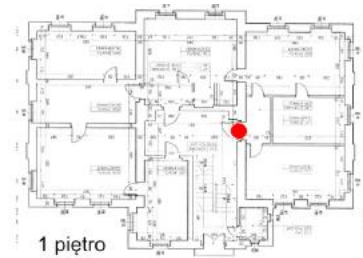
- 1 - drewno
- 2 - farba brązowa
- 3 - pociemniały lakier
- 4 - farba biała
- 5 - farba żółta
- 6 - farba białozółta
- 7 - farba biała
- 8 - farba niebieska
- 9 - farba białoniebieska
- 10 - farba ugrowa
- 11 - farba ugrowa
- 12 - farba ugrowa
- 13 - farba biała
- 14 - farba biała
- 15 - farba biała, współczesna

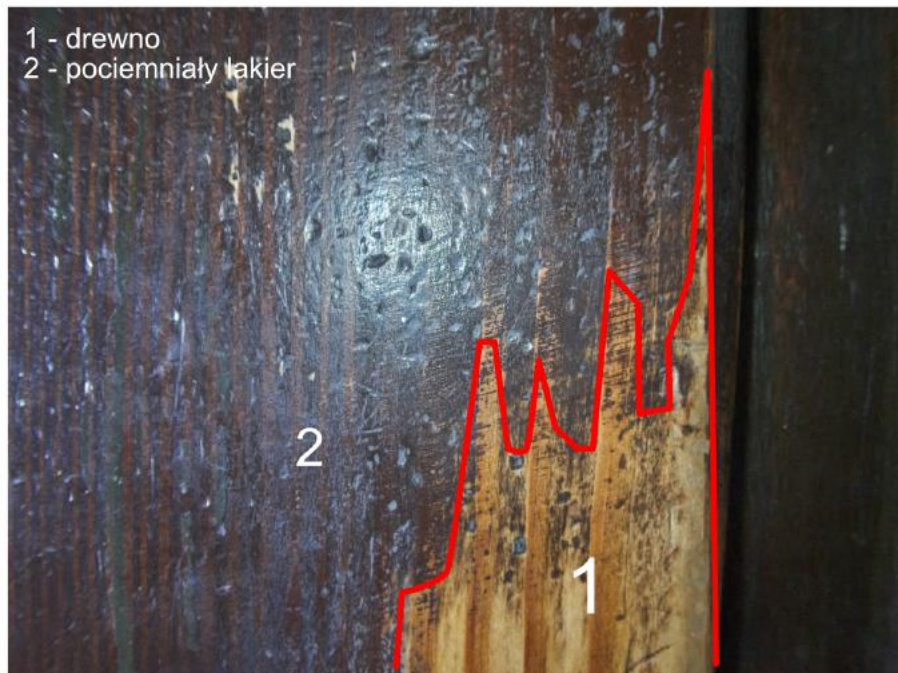

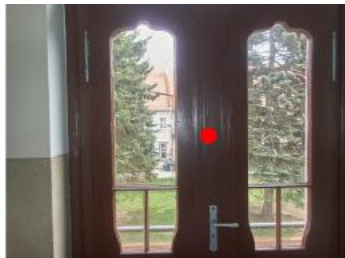
Odkrywka 18

Drewniane drzwi, skrzydło

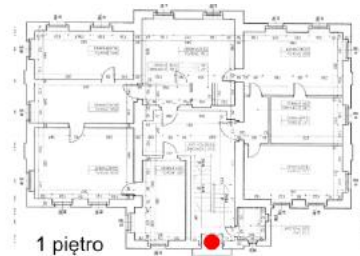
1 - drewno
2 - pociemniały lakier

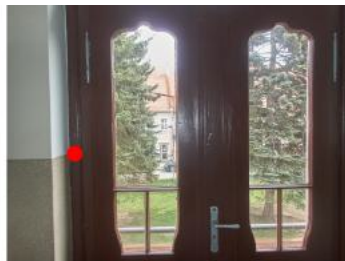
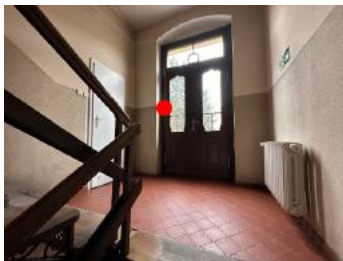
Odkrywka 19

Drewniane drzwi, skrzydło

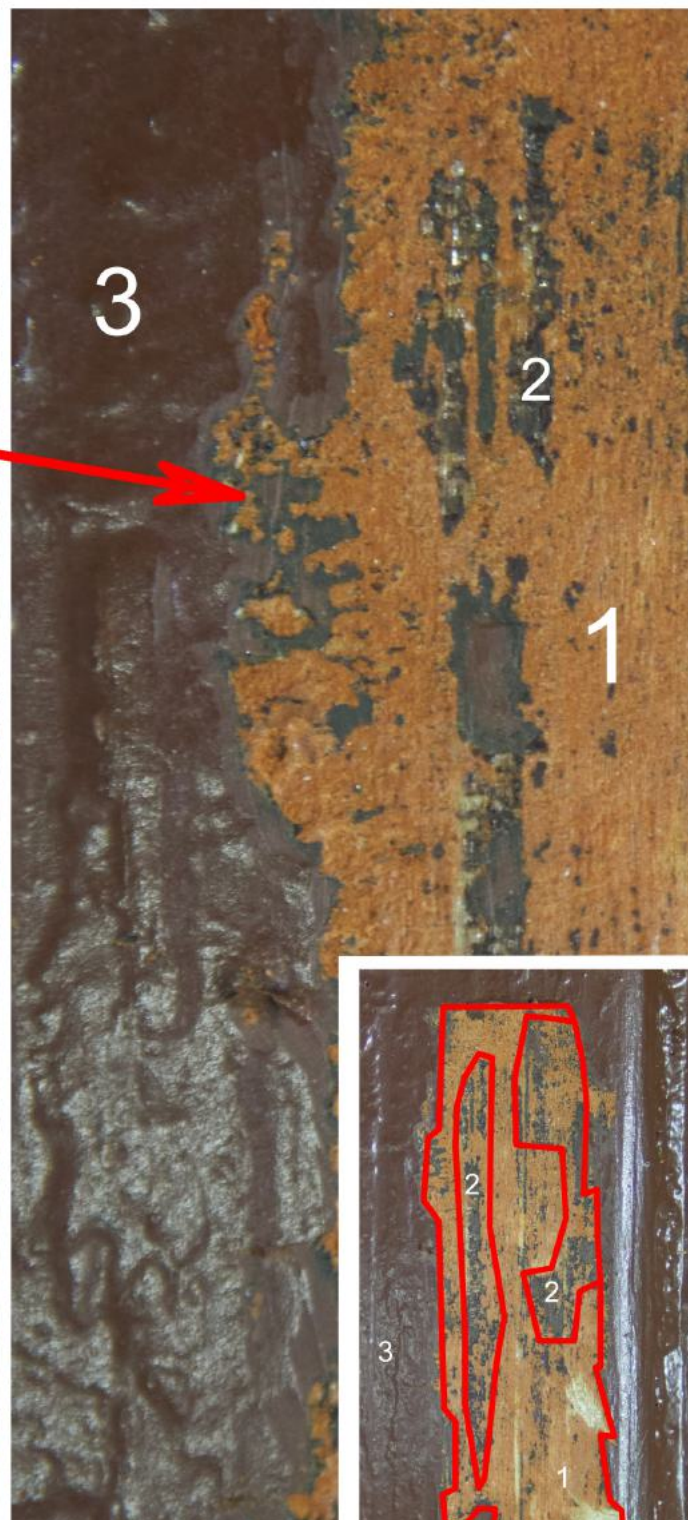
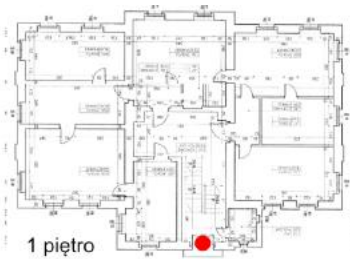
- 1 - drewno
- 2 - pociemniały lakier
- 3 - farba współczesna, brązowa

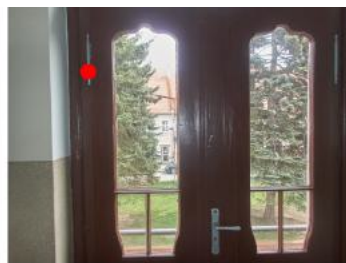
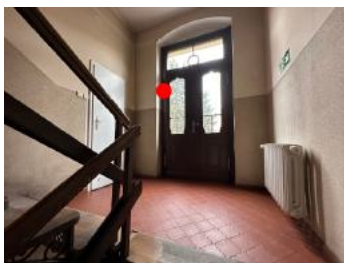

Odkrywka 20

Drewniane drzwi, rama

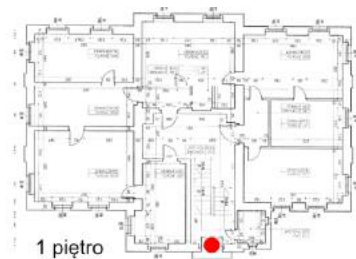

1 - drewno
2 - pociemniały lakier
3 - farba współczesna, brązowa

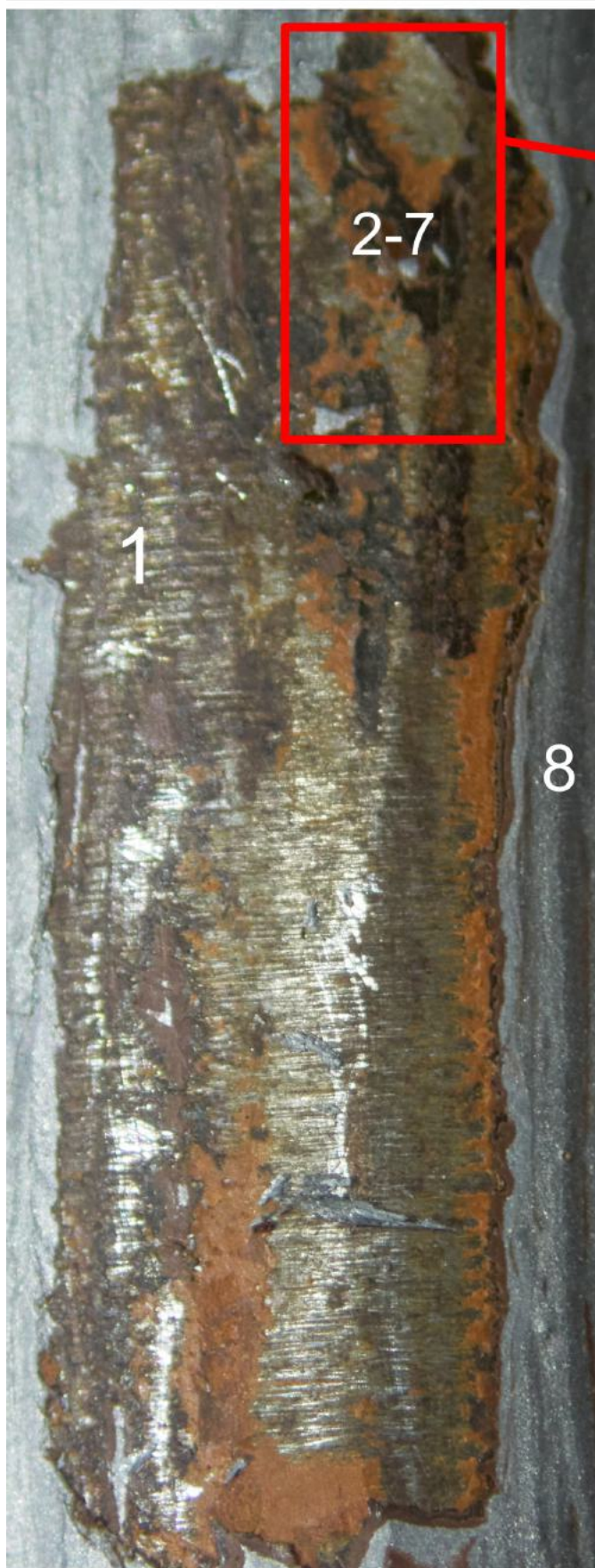

Odkrywka 21

Drewniane drzwi, metalowy zawias

1 piętro

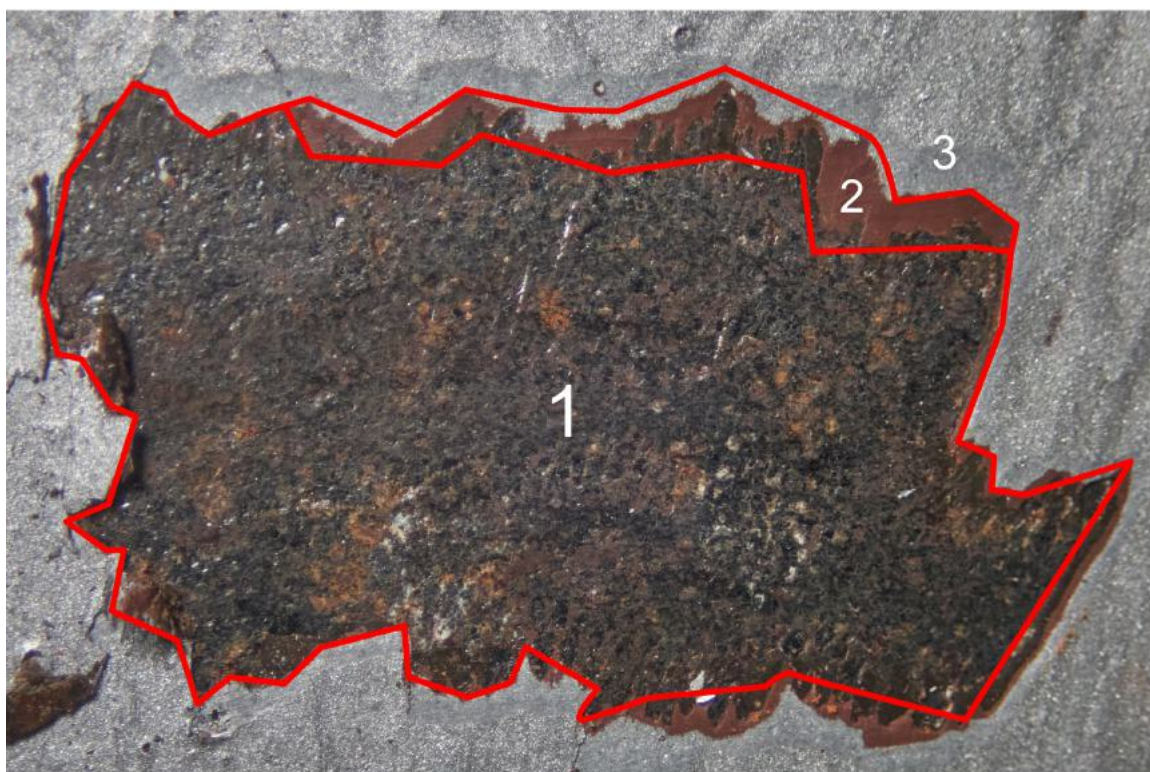
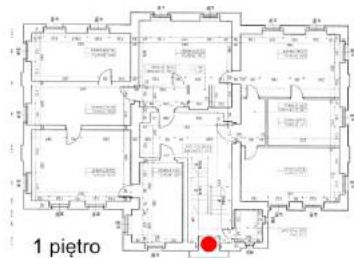

- 1 - stal
- 2 - brązowa farba lub zabezpieczenie antykorozyjne
- 3 - jasnobrązowa farba
- 4 - ciemnobrązowa farba
- 5 - brązowa farba
- 6 - ciemnobrązowa farba
- 7 - brązowa farba
- 8 - srebrna farba współczesna

Odkrywka 22

Drewniane drzwi, metalowy
szyld

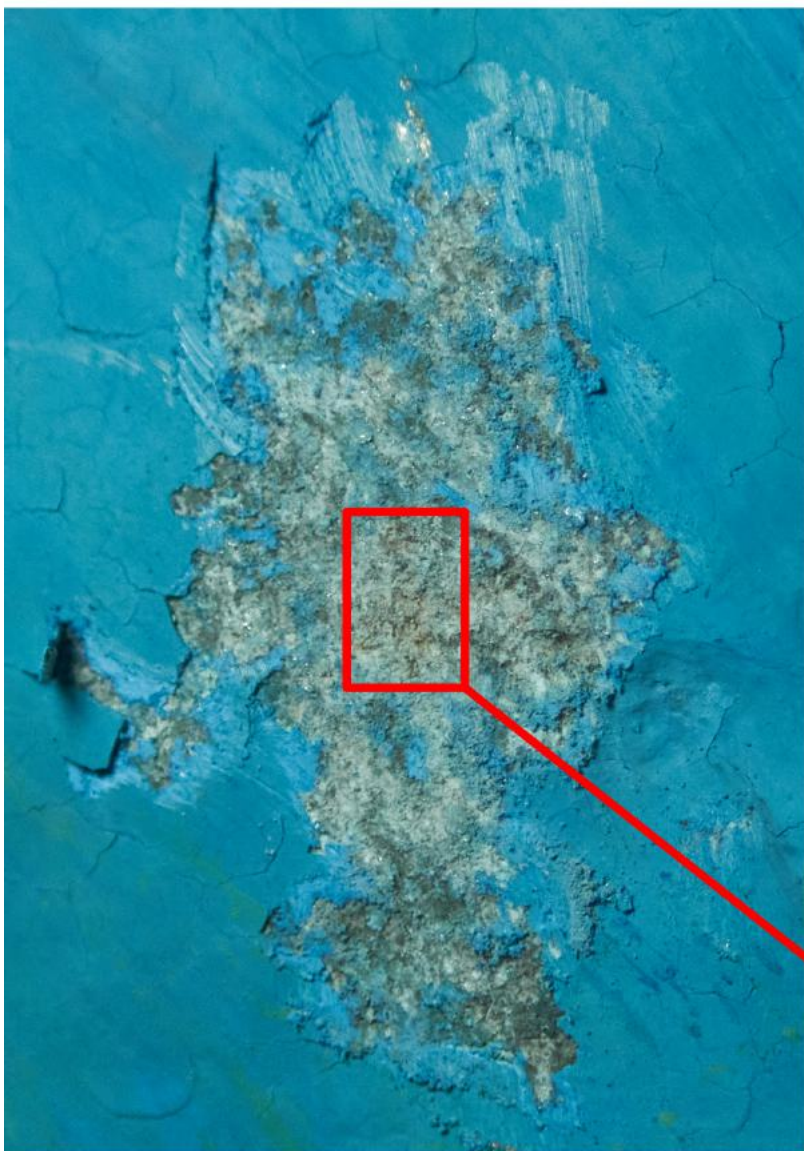
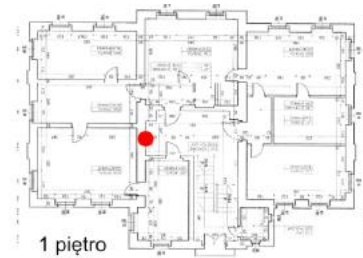

1 - stal
2 - brązowa farba
3 - srebrna farba
współczesna

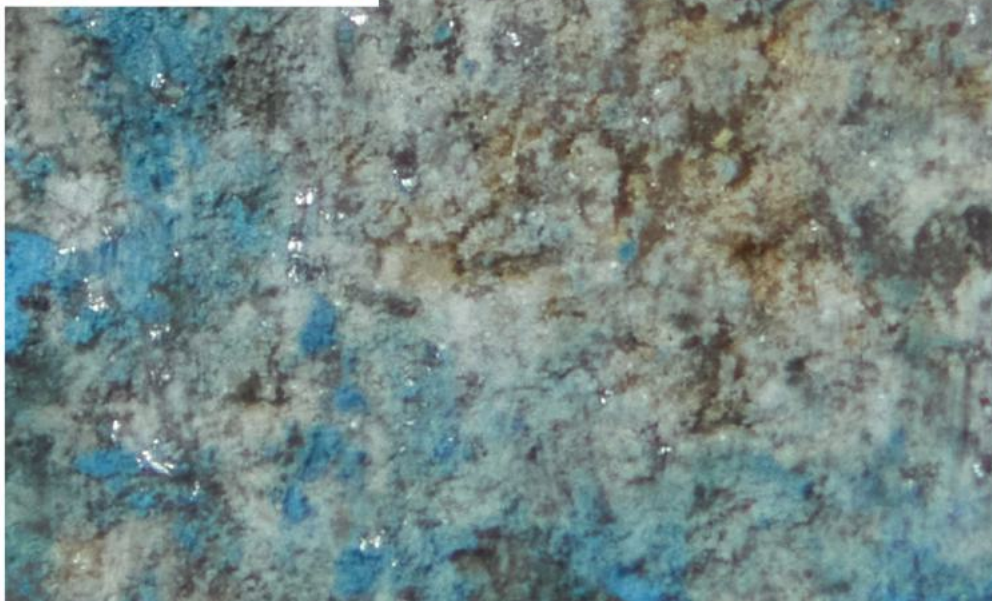
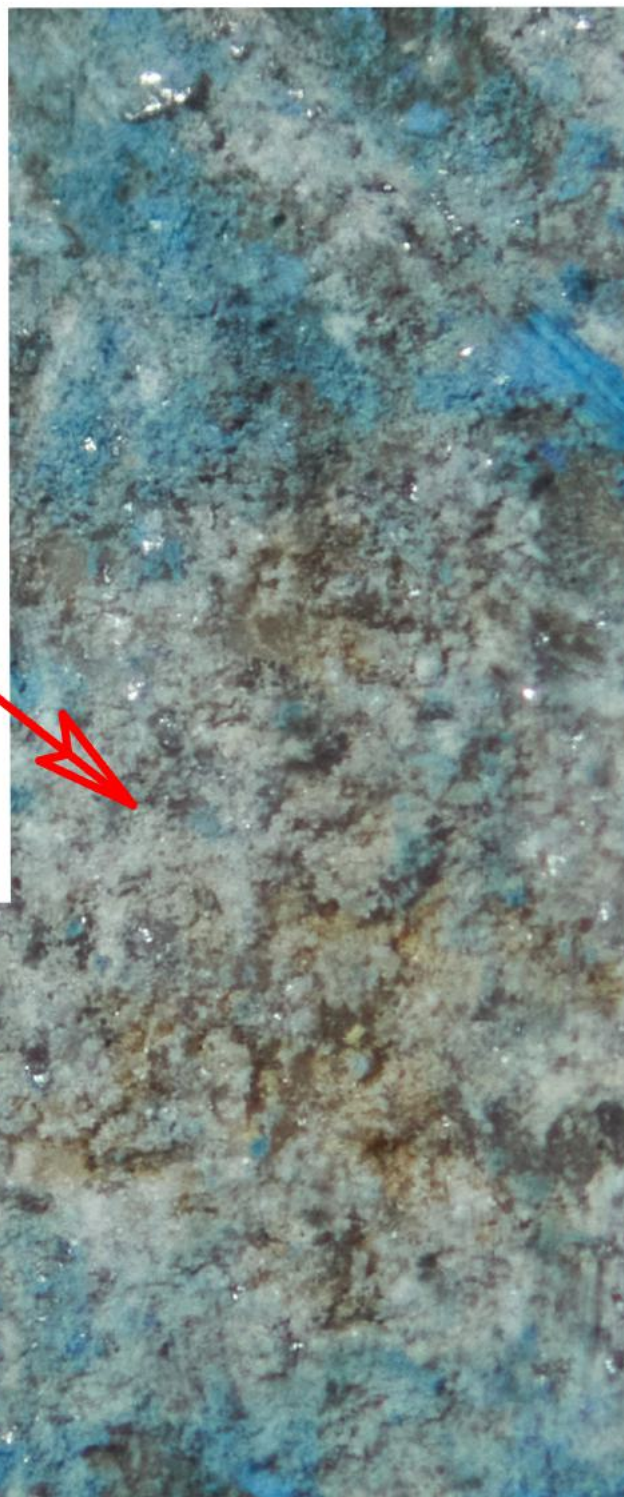

Odkrywka 23
Herb z XVIII wieku

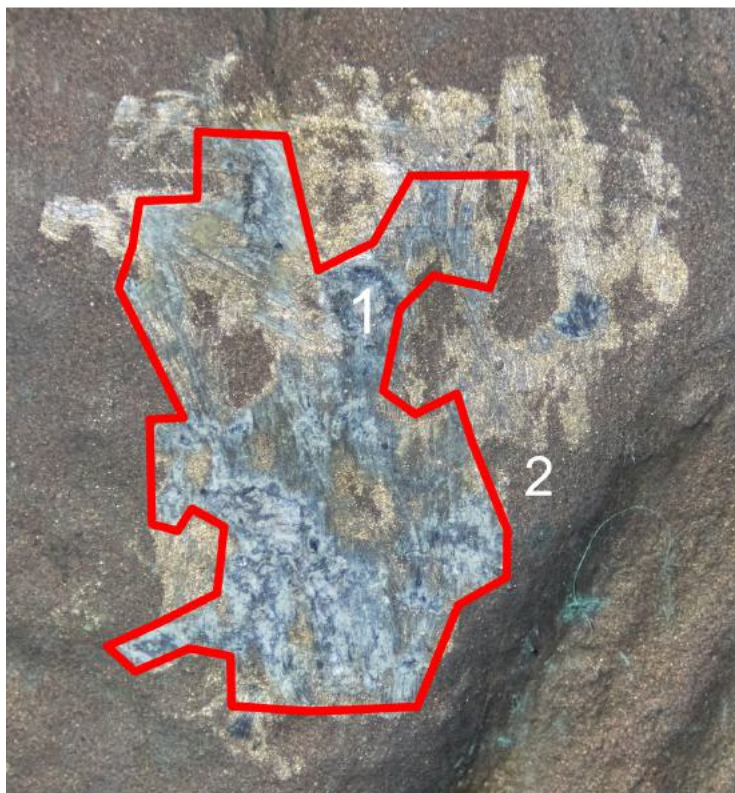
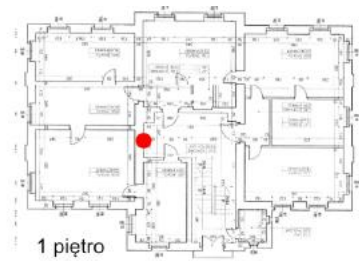
1 - kamień/sztuczny kamień (?)
2 - współczesna farba niebieska

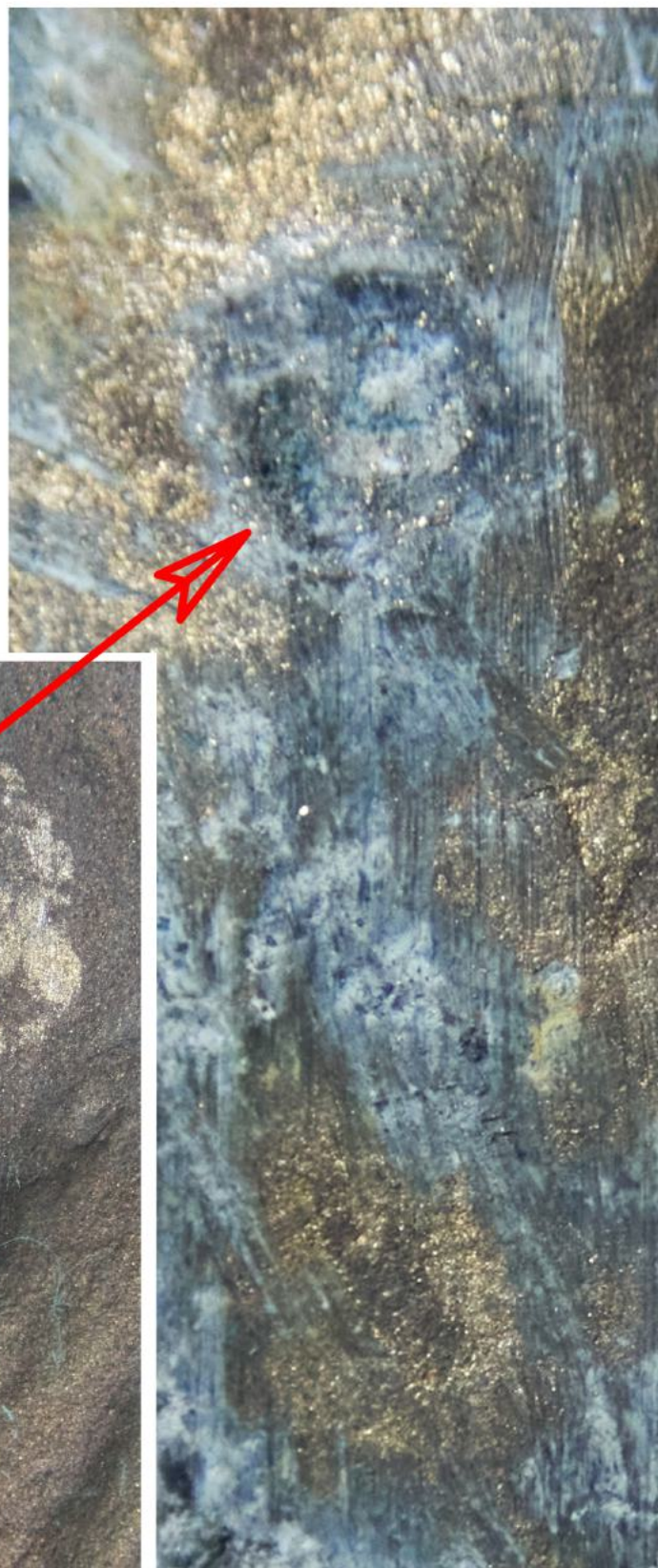
Odkrywka 24

Herb z XVIII wieku

1 - kamień/sztuczny kamień (?)

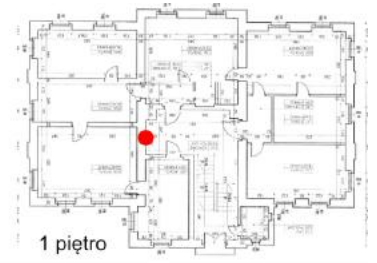
2 - współczesna "brąza" imitująca złocenie

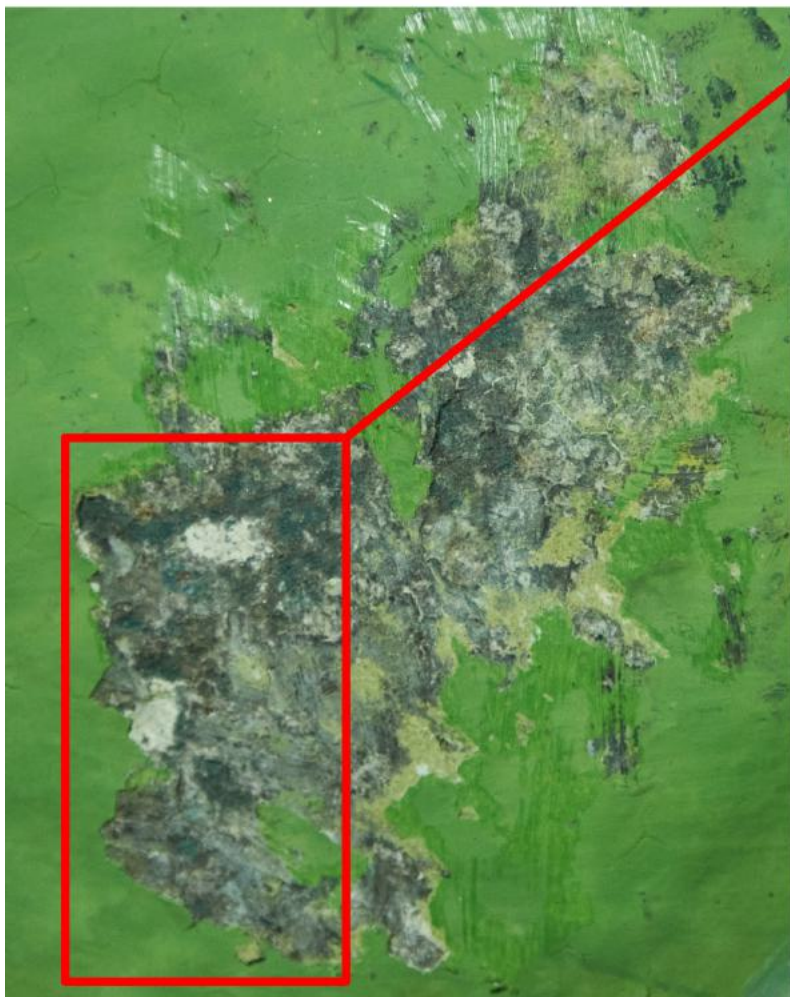
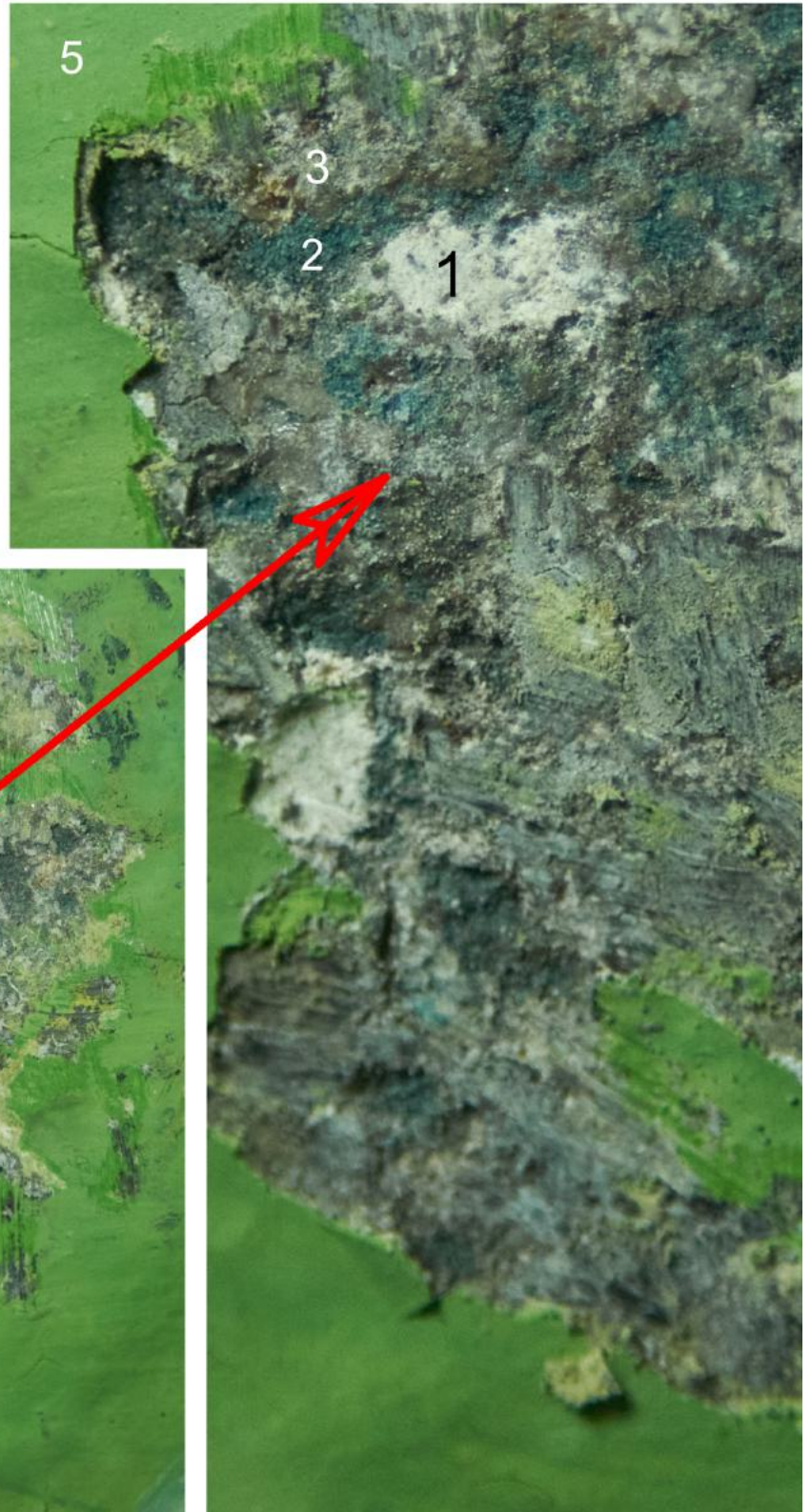

Odkrywka 25

Herb z XVIII wieku

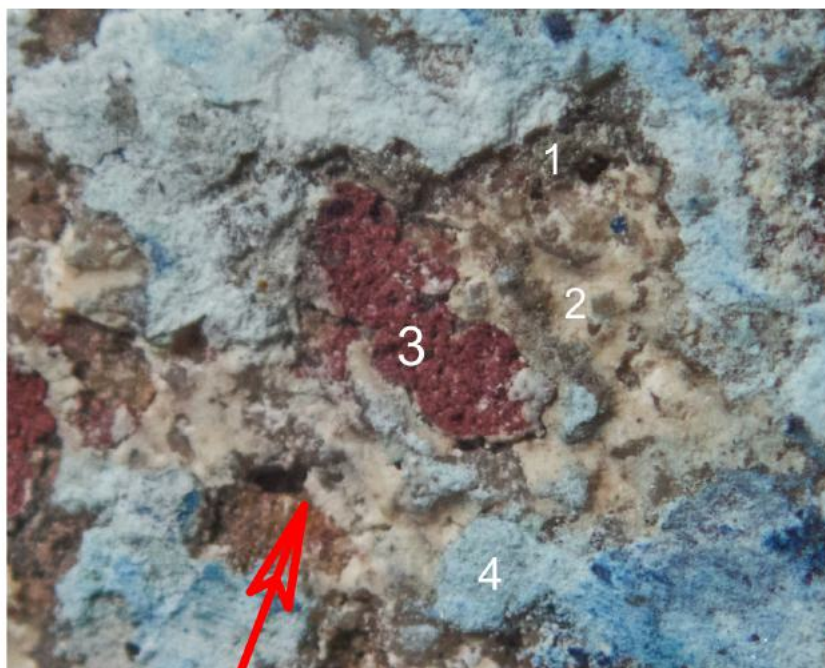
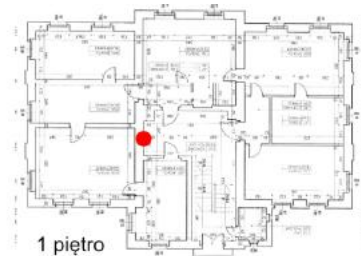

- 1 - kamień/sztuczny kamień (?)
- 2 - farba niebieskozielona
- 3 - zacierka z zaprawy
- 4 - farba jasnozielona
- 5 - współczesna farba zielona

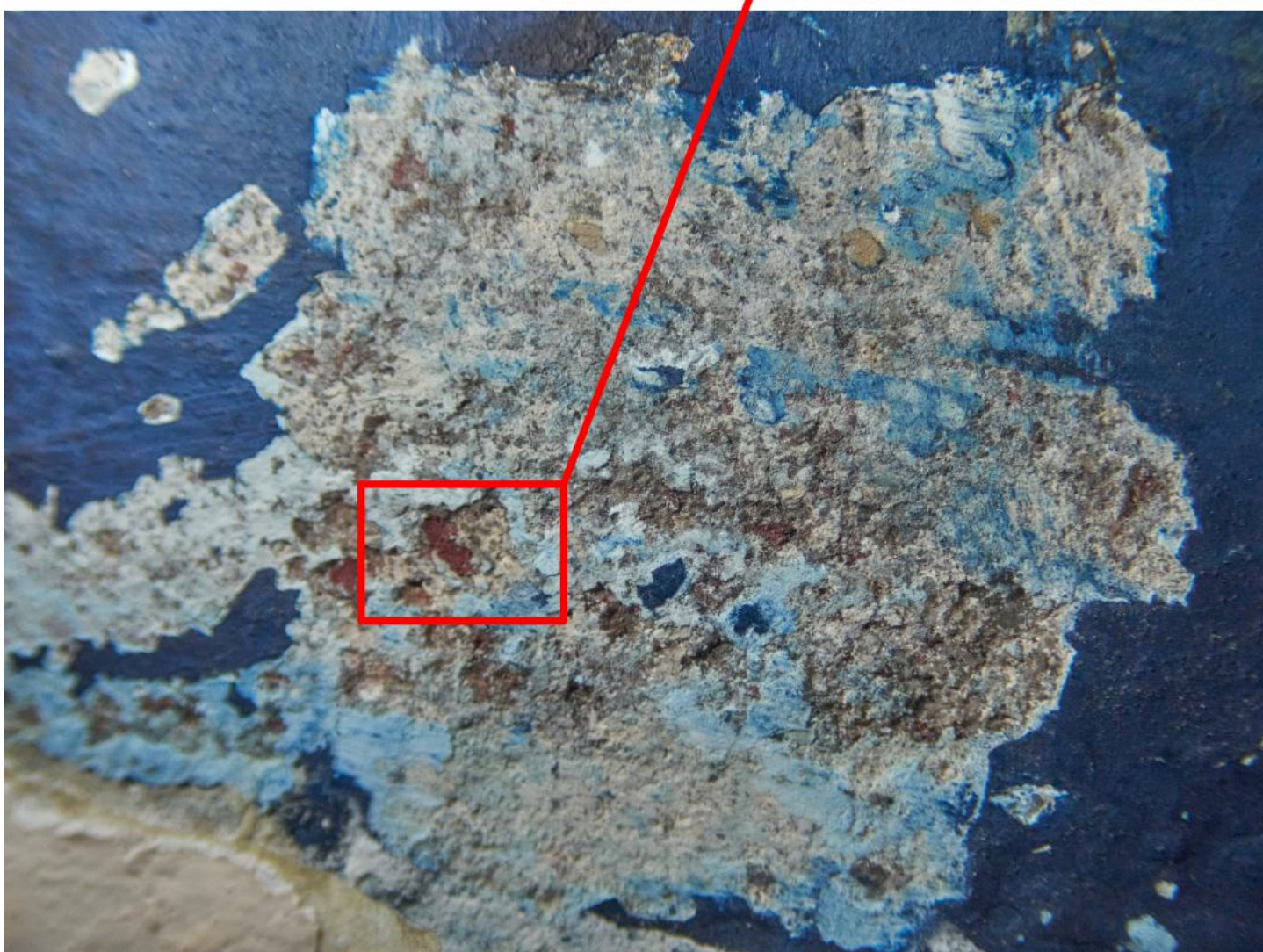

Odkrywka 26
Herb z XVIII wieku

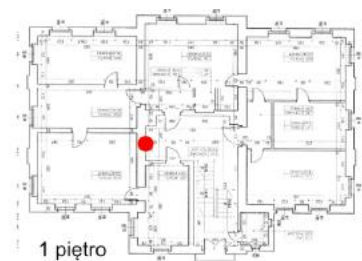

- 1 - kamień/sztuczny kamień (?)
- 2 - pobiła
- 3 - relikty farby ciemnoczerwonej
- 4 - farba jasnoniebieska
- 5 - współczesna farba niebieska

Odkrywka 27
Herb z XVIII wieku

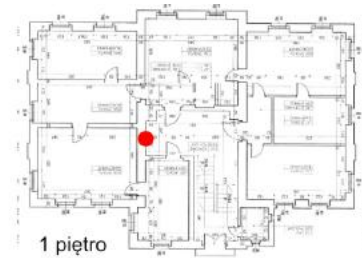

Odkrywka w cyfrze 9 pokazuje relikty wcześniejszych złocień.

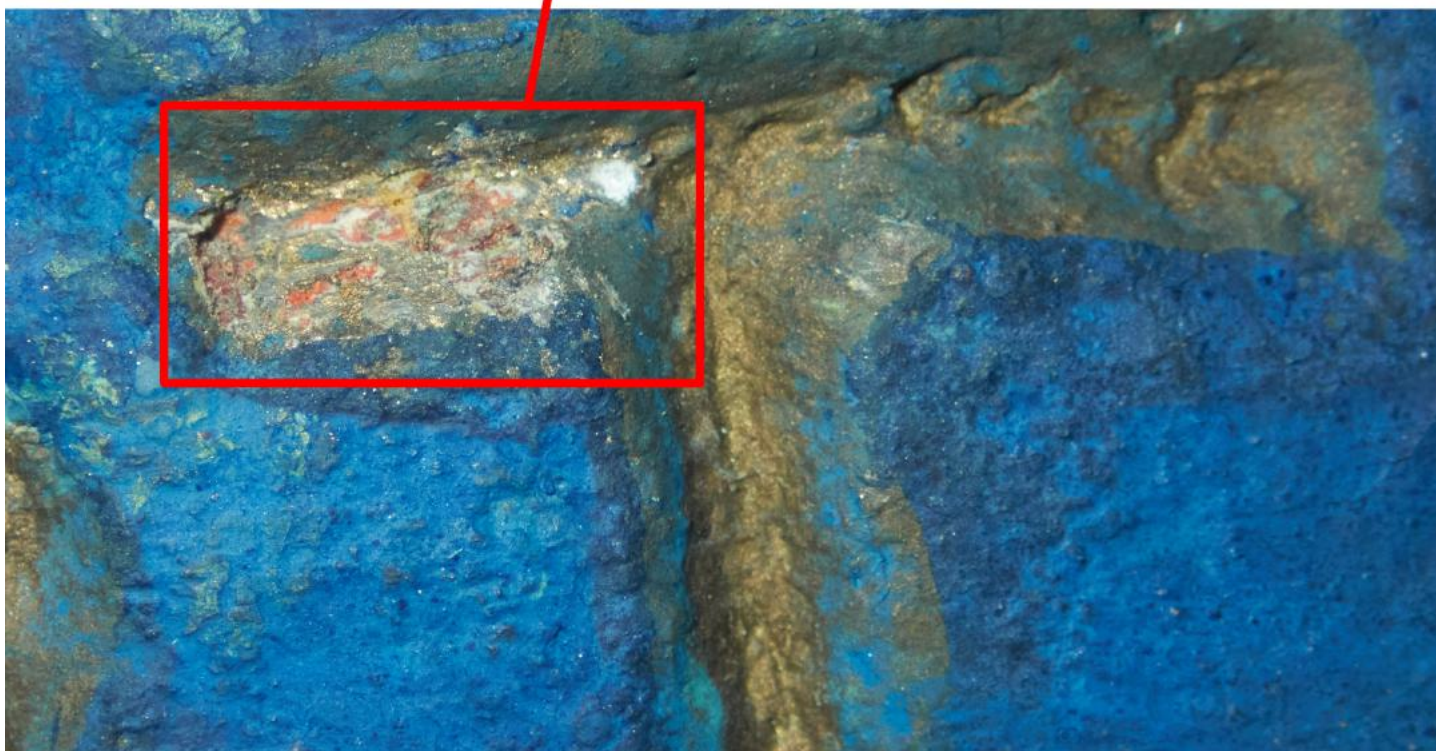

Odkrywka 28
Herb z XVIII wieku

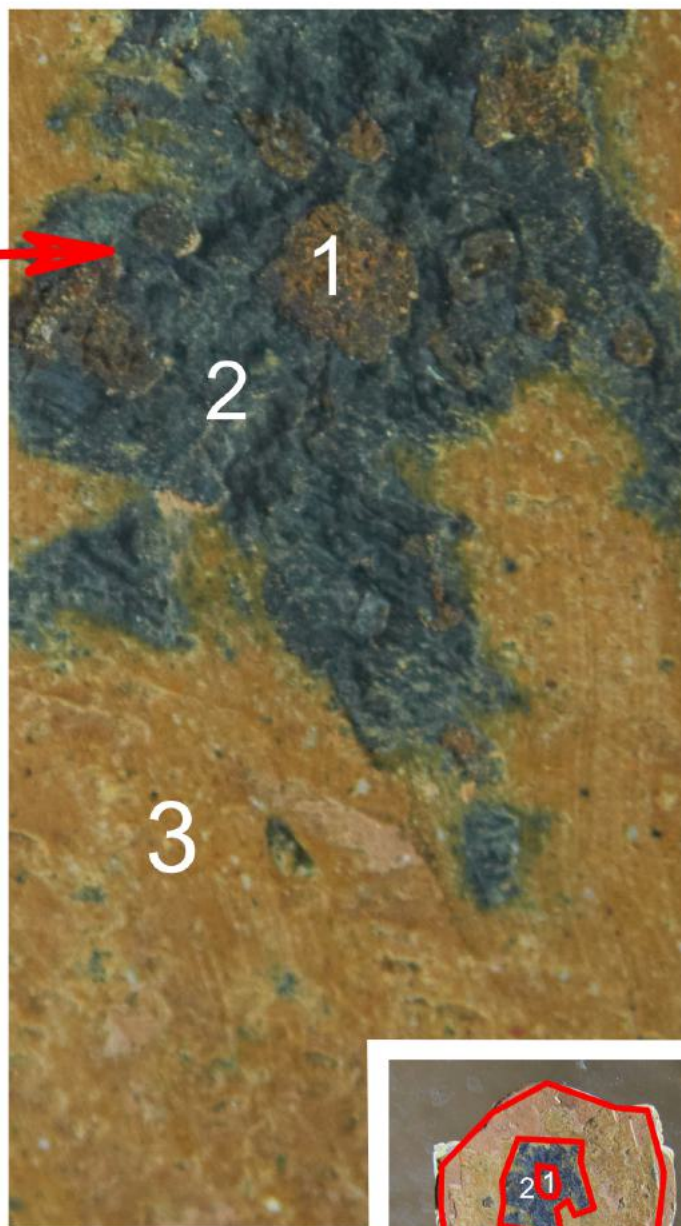
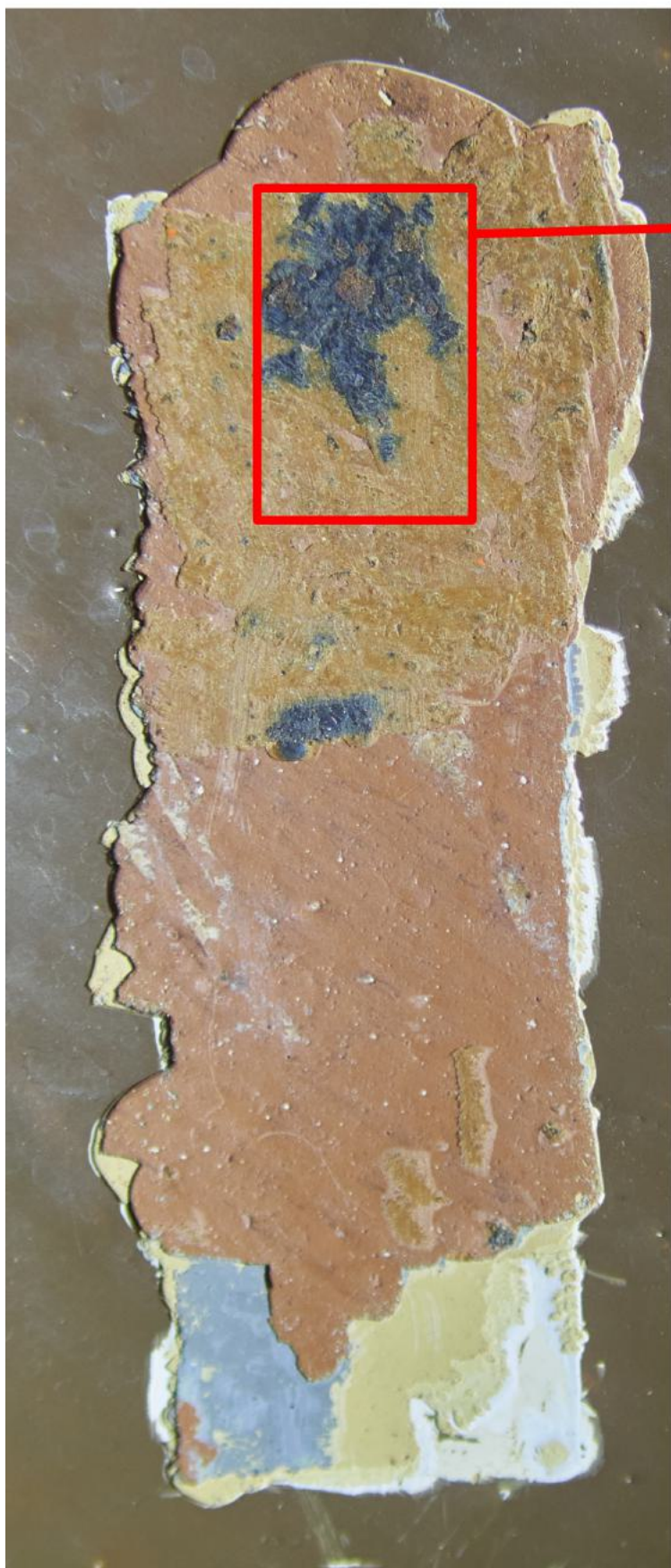
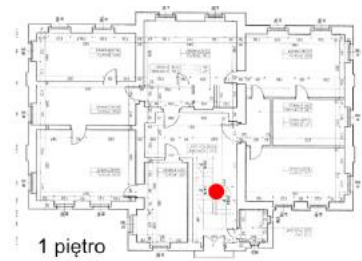
Odkrywka w literze T pokazuje relikty wcześniejszych złocen.

Odkrywka 29

Metalowa część schodów,
płaskownik

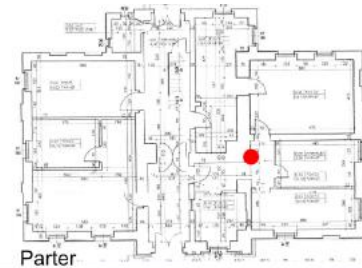
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba niebieska
- 6 - farba ugrowa
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba biała
- 9 - farba ciemnobrązowa, współczesna

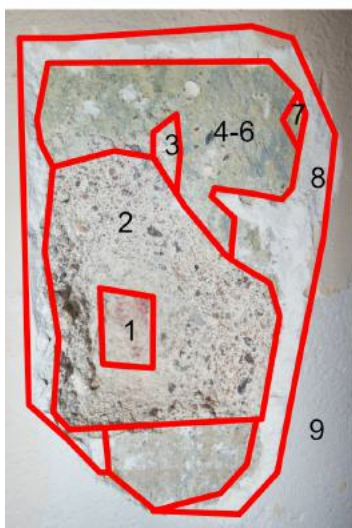

Odkrywka 30

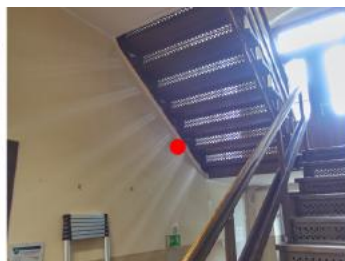
Ściana, tynk

Parter

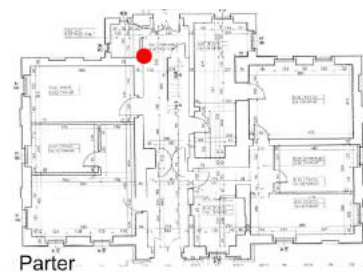

- 1 - wążek ceglany
- 2 - tynk I
- 3 - farba jasnobeżowa
- 4 - farba jasnozielona
- 5 - farba jasnoniebieska
- 6 - farba jasnoróżowa
- 7 - farba żółta
- 8 - gips
- 9 - warstwa współczesna

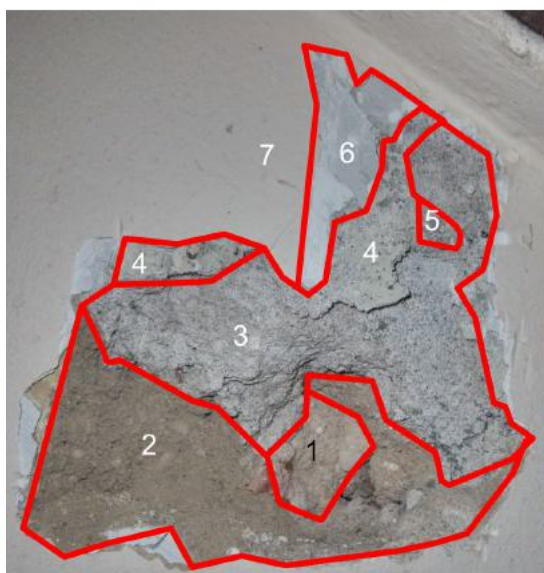

Odkrywka 31

Ściana, tynk

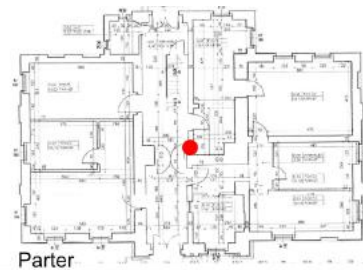

- 1 - zaprawa wapienna
- 2 - zaprawa wapienna, gliniasta
- 3 - tynk I
- 4 - farba jasnozielona
- 5 - farba szara
- 6 - gips
- 7 - warstwa współczesna

Odkrywka 32
Ściana, tynk

Parter

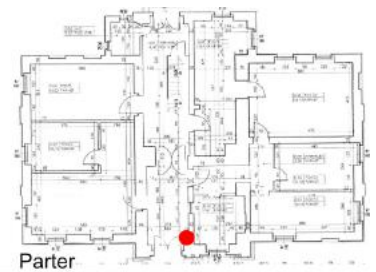

1 - zaprawa cementowa
2 - tynk żywiczny

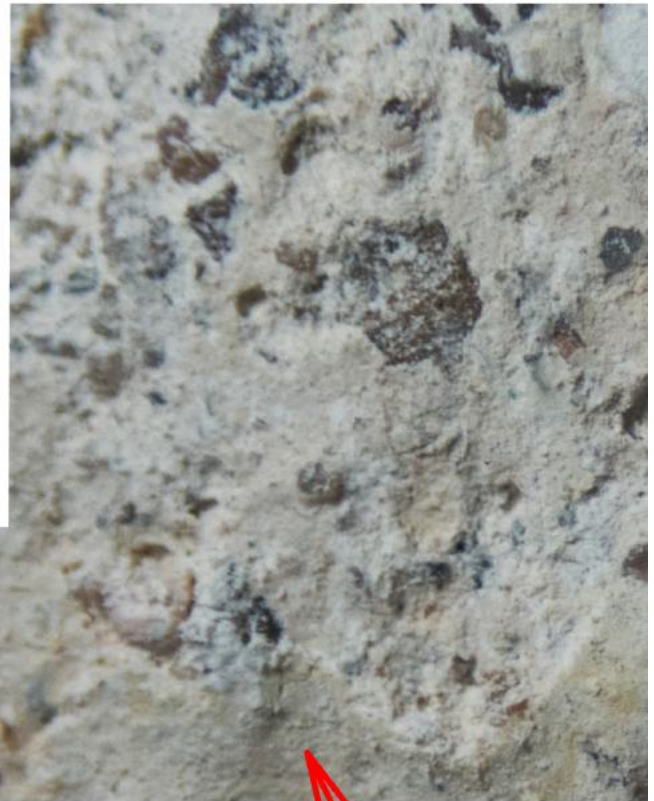
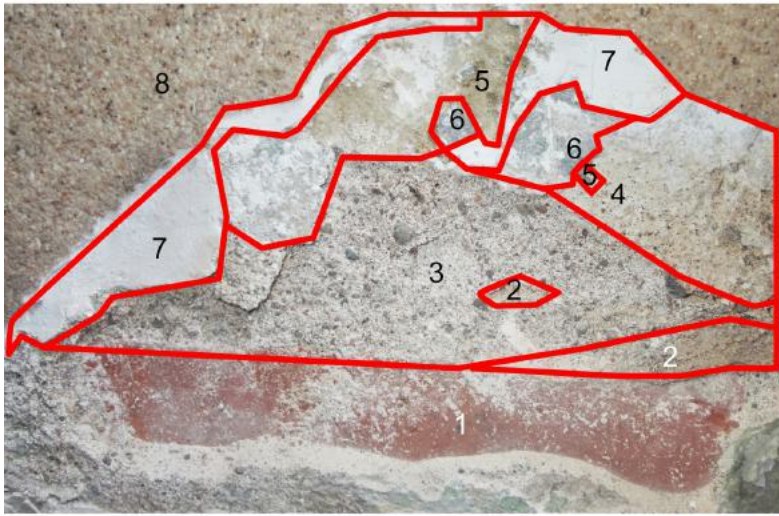

Odkrywka 33

Ściana, tynk

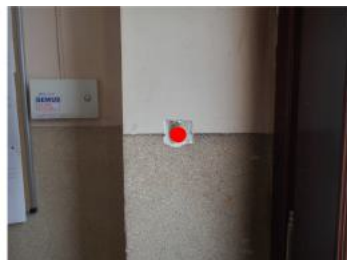

Parter

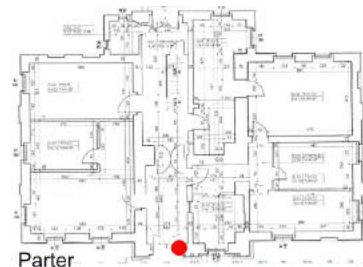
- 1 - watek ceglany
- 2 - zaprawa wapienna - tynk lub zaprawa murarska
- 3 - tynk I
- 4 - farba jasnobieżowa
- 5 - farba jasnozielona na zacierce
- 6 - farba szara
- 7 - gips
- 8 - warstwa współczesna, tynk żywiczny

Odkrywka 34

Ściana, tynk

Parter

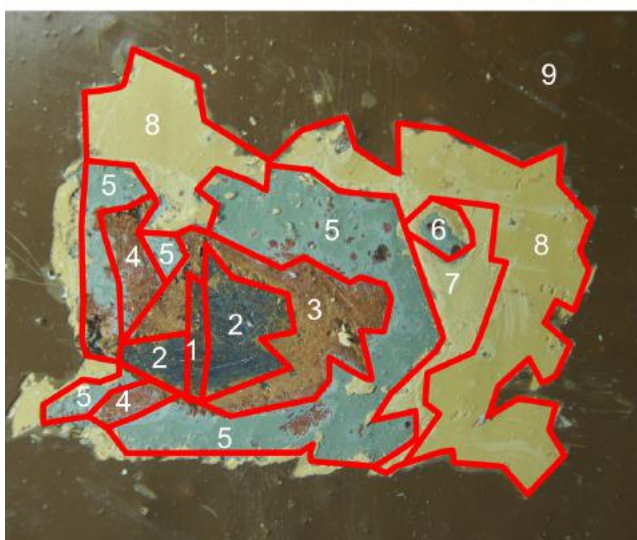
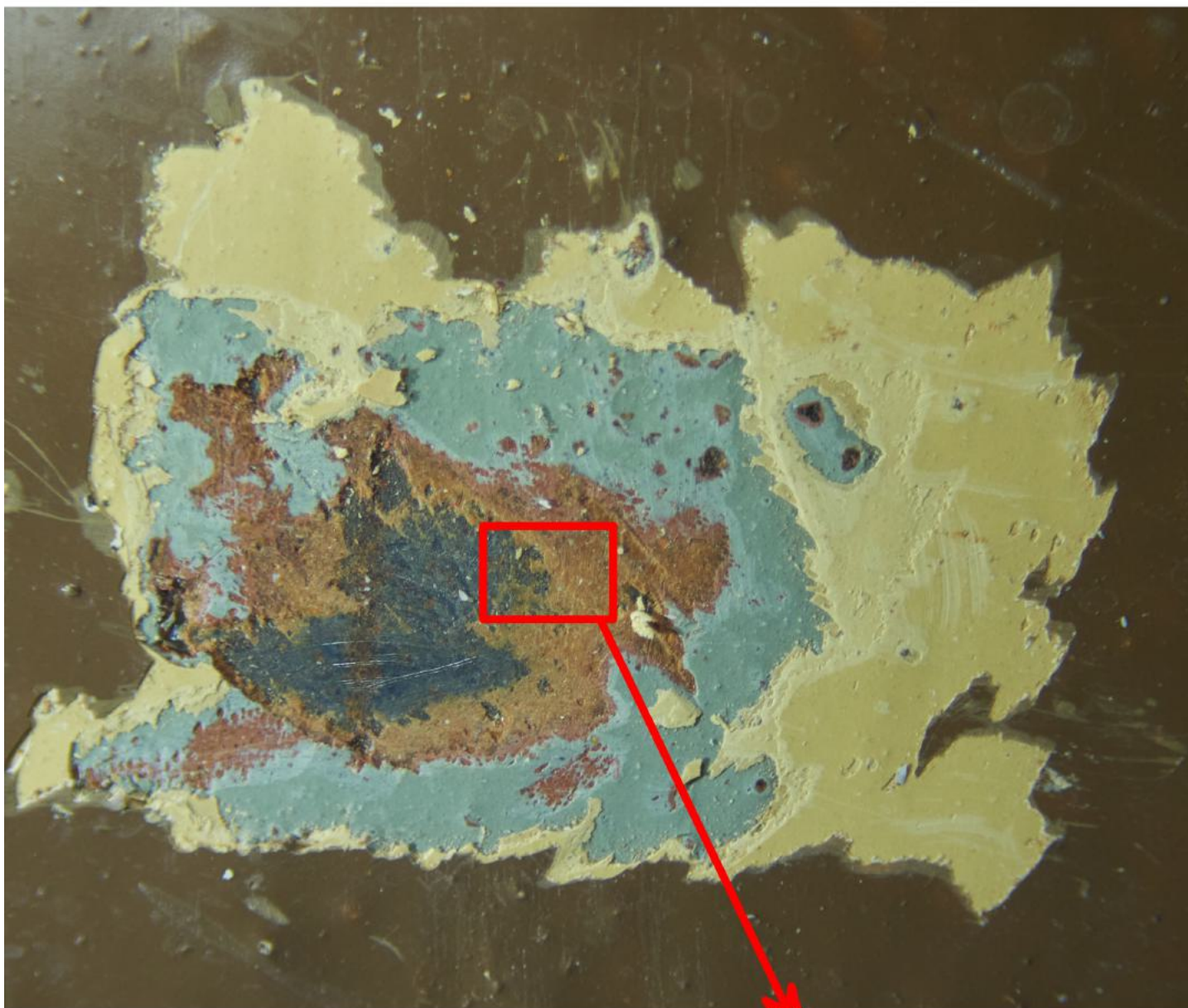
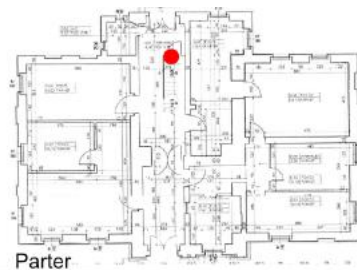
- 1 - watek ceglany
- 2 - tynk I
- 3 - farba jasnobeżowa
- 4 - farba jasnozielona
- 5 - farba jasnożółta
- 6 - gips
- 7 - warstwa współczesna, farba i tynk żywiczny

Odkrywka 35

Metalowa część schodów,
stopnie od spodu

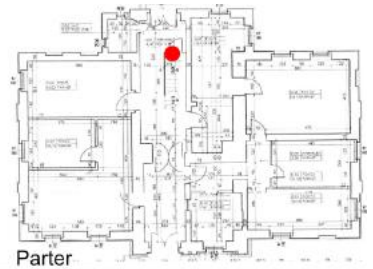

- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba niebieska
- 6 - farba ugrowa
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba ugrowa
- 9 - farba ciemnobrązowa, współczesna

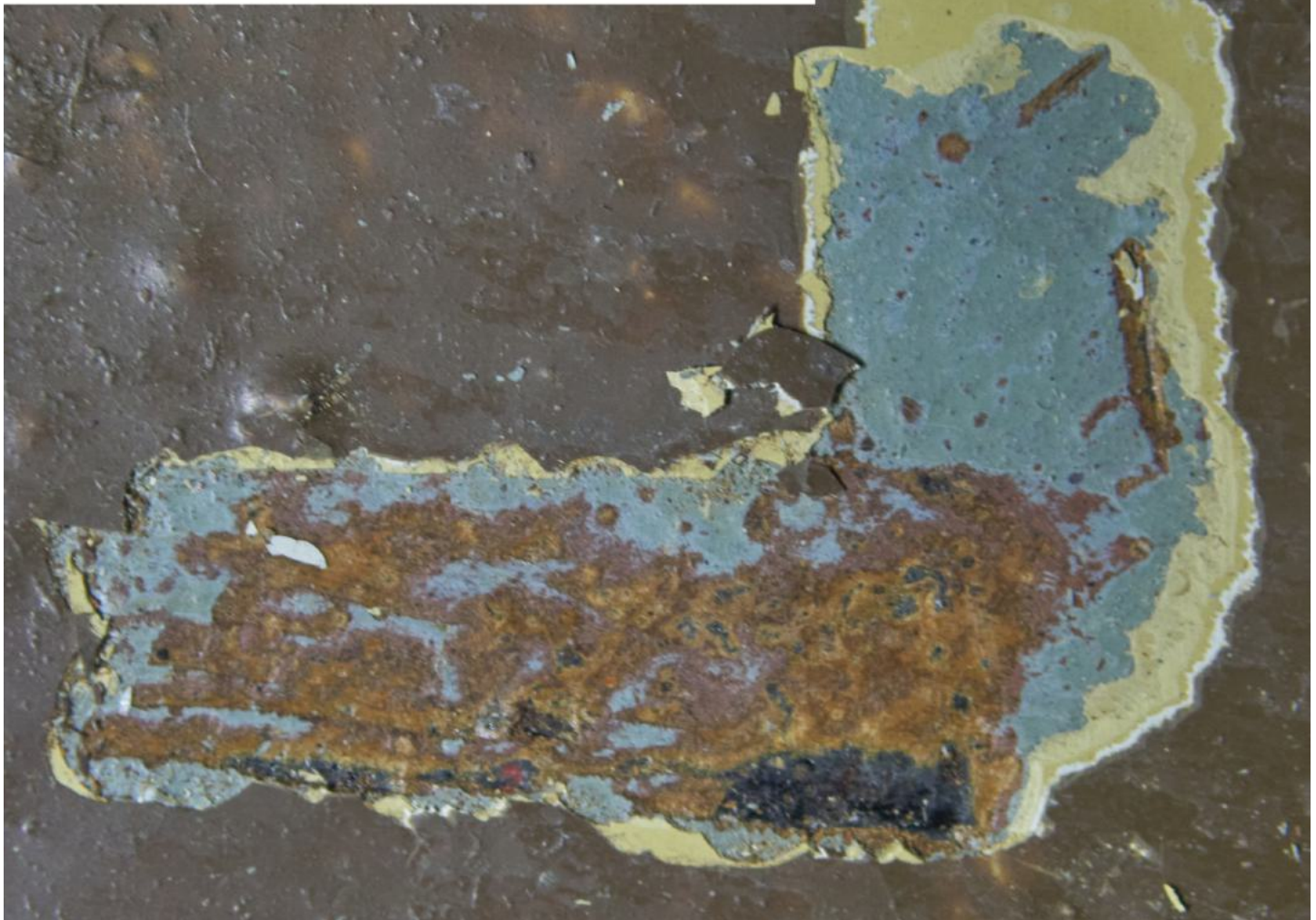
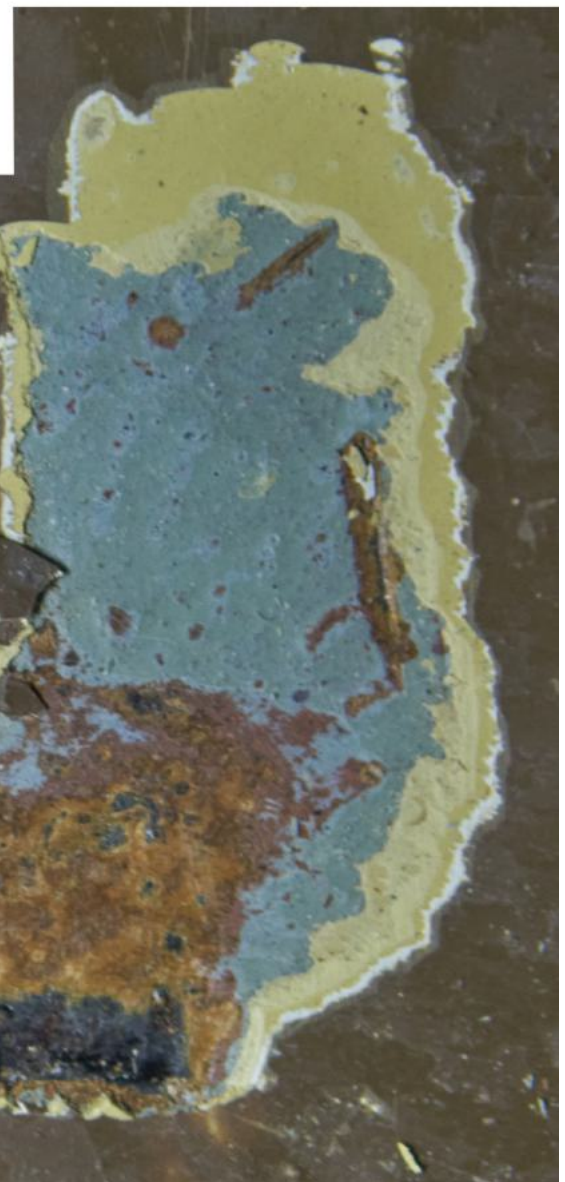

Odkrywka 36

Metalowa część schodów,
wewnętrzna część
płaskownika

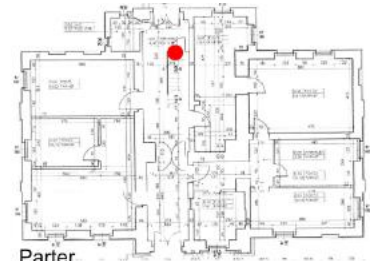
- 1 - metal
- 2 - czarna warstwa
antykorozyjna
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba niebieska
- 6 - farba ugrowa
- 7 - farba ugrowa
- 8 - farba biała
- 9 - farba ciemnobrązowa,
współczesna

Odkrywka 37

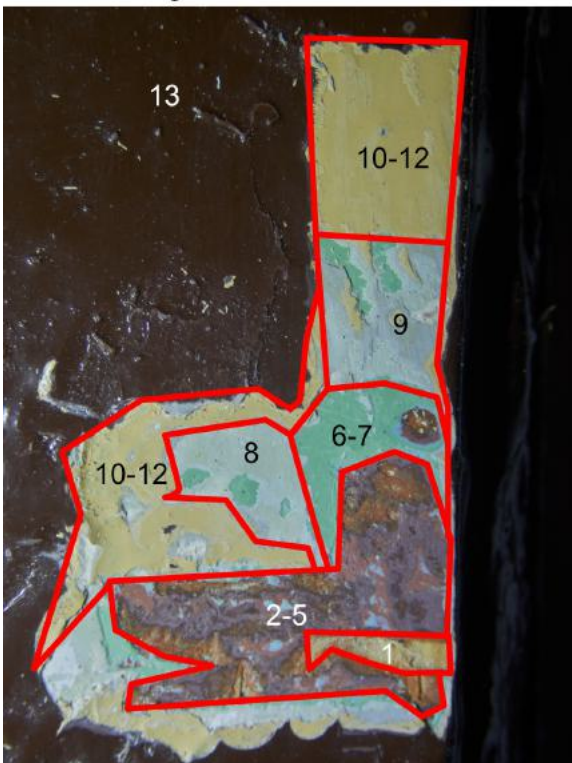
Drzwi do piwnicy,
drewniana rama

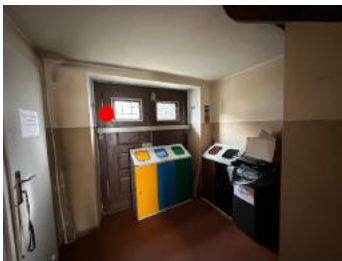

Parter

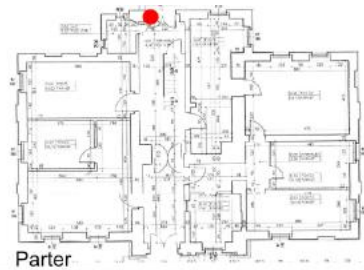
- 1 - drewno
- 2 - farba brązowa
- 3 - farba brązowa
- 4 - farba brązowa
- 5 - farba brązowa
- 6 - farba niebieska
- 7 - farba zielona
- 8 - farba jasnoniebieska
- 9 - farba jasnoniebieska
- 10 - farba ugrowa
- 11 - farba ugrowa
- 12 - farba ugrowa
- 13 - farba ciemnobrązowa współczesna

Odkrywka 38

Drzwi wyjściowe tylnie,
skrzydło drewniane

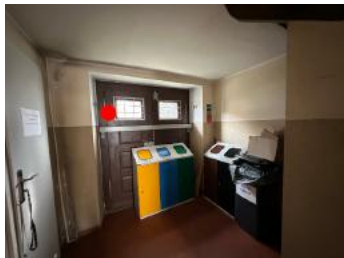

Parter

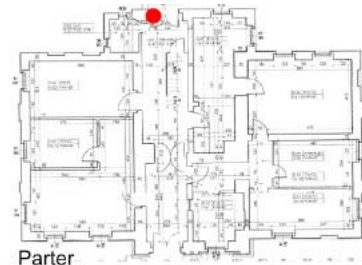
- 1 - drewno
- 2 - pociemniały lakier
- 3 - brązowa farba, współczesna

Odkrywka 39

Drzwi wyjściowe tylnie,
zawias stalowy

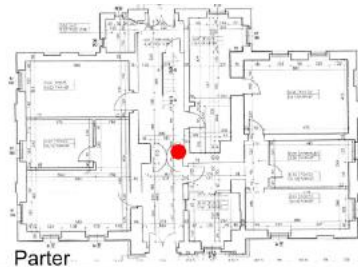
- 1 - stal
- 2 - starsza warstwa antykorozyjna, relikty
- 3 - brązowa farba
- 4 - srebrna farba, współczesna

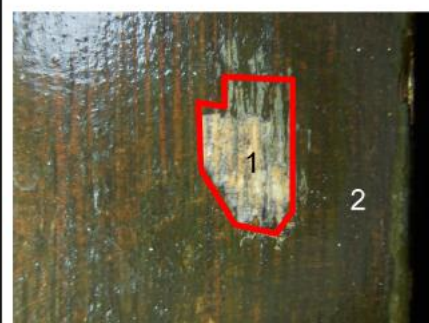

Odkrywka 40

Drzwi wahadłowe, skrzydło drewniane

1 - drewno
2 - lakier

5. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ I WNIOSKI

Stalowa konstrukcja schodów była pierwotnie jednobarwna, bez zróżnicowania walorowego. Najstarszy kolor to brąz zbliżony odcieniem do koloru RAL 8003. Uznano, że jest to malowanie historyczne, które należy zrekonstruować podczas prac konserwatorskich na wszystkich elementach stalowych biegów schodowych. Kolor ten pokrywa elementy metalowe ze wszystkich stron, także od spodu biegów schodowych.

Badając sufit po raz pierwszy, na piętrze znaleziono gruboziarnisty tynk wapienny, na potrzeby niniejszej dokumentacji nazwany dalej tynkiem I. W trakcie dalszych badań uznano go za najstarszy, zachowany tynk historyczny. Występuje on także na ścianach. Rekonstrukcję kolorystyczną ścian i sufitów oparto o farby znalezione na tym właśnie tynku. Na sufitach dominuje pobiała. Do rekonstrukcji koloru zaleca się użycie tzw. starej bieli. Na ścianie tynk I jest powiązany z jasnobieżową farbą, którą uznano za pierwotną, do rekonstrukcji. Kolor przypomina NCS S 1005-Y20R.

Badania stolarki okiennej zakończyły się niepowodzeniem. Przed ostatnim malowaniem usunięto z drewna wszystkie wcześniejsze farby. Starsze warstwy barwne nie zachowały się też na drzwiach, poza dwoma przypadkami: na drzwiach piwnicznych i drzwiach z 1 pietra odkryto brąz identyczny z brązem z metalowej konstrukcji schodów. Na pozostałych mamy tylko lakier lub lakier pomalowany ostatnio na kolor brązowy. Jedynym śladem jest kolor odkryty na zawiasie balkonowych drzwi z półpiętra nad parterem. Nie daje to jednak jednoznacznych podstaw do rekonstrukcji.

Badania herbu ze ściany na piętrze nie dały jednoznacznych odpowiedzi. Nie zidentyfikowano materiału, z którego wykonano herb. Może to być zniszczony piaskowiec, sztuczny kamień lub piaskowiec pokryty zaprawą. Znalaziono relikty wcześniejszych złoceń, ale całkowitą i kompletną kolorystykę można będzie zacząć opracowywać po całkowitym oczyszczeniu detalu z wtórnych przemalowań. Na pewno był częściowo pokrywany wtórną zacierką z zaprawy.

Proponowana rekonstrukcja kolorystyczna klatki schodowej i korytarzy:

stalowe elementy schodów - brąz RAL 8003,

sufity - stara biel,

ściany - jasny beż NCS S 1005-Y20R,

drzwi historyczne z piętra oraz drzwi do piwnicy - brąz RAL 8003,

pozostałe drzwi wewnętrzne - możliwe, że były też malowane na kolor RAL 8003, jednak nie uzyskano jednoznacznego potwierdzenia,

herb z XVIII wieku należy poddać konserwacji a kolorystykę ustalić po oczyszczeniu z warstw wtórnych.

Do niniejszych badań dołącza się programy prac konserwatorskich dla drewnianej stolarki historycznej pozostawianej w obiekcie bez wymiany, dla metalowej konstrukcji biegu schodowego, dla osiemnastowiecznego herbu.

6. PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH

6.1. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA STOLARKI DREWNIANEJ

1. Demontaż elementów możliwych do zdemontowania i przewiezienie do pracowni. Elementy niemożliwe do zdemontowania należy poddać konserwacji „in situ”.
2. Oczyszczenie chemiczne drewna i zawiasów z wtórnych warstw malarskich. Należy oczyścić elementy do podłoża. Można do czyszczenia stosować także metodę laserową oraz termiczną.
3. W razie stwierdzenia obecności owadów - szkodników drewna należy wykonać dezynsekcję.
4. Wzmocnienie osłabionego drewna roztworem polimetakrylanu butylu.
5. Zabezpieczenie zawiasów preparatem antykorozyjnym, najlepiej o jak największej zawartości cynku.
6. Uzupełnienie drobnych ubytków w drewnie kitem do drewna i większych metodą flekowania. Rekonstrukcje wykonać z drewna identycznego z oryginałem. Wymianie lub flekowaniu powinny podlegać przede wszystkim zniszczone elementy o charakterze technicznym, narażone na uderzenia i wstrząsy - np. krawędzie, listwy przymykowe.
7. Malowanie zgodnie z wynikami badań stratygraficznych. Malować skrzydła, ramy i zawiasy.
8. Odtworzenie klamek i szyldów w nawiązaniu do rozwiązań z epoki.
9. Montaż zdemontowanych elementów w pierwotnym położeniu.

6.2. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA STALOWEJ KONSTRUKCJI SCHODÓW

1. Usunięcie wtórnych przemalowań metodami chemicznymi lub laserem. Dopuszcza się metodę strumieniowo-ścierną, ale pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej kontroli i niedopuszczania do niszczenia metalu.
2. Usunięcie nawarstwień korozyjnych metodą strumieniowo-ścierną, z zachowaniem warunków opisanych w punkcie poprzednim.
3. W miejscach trudno dostępnych i trudnych do oczyszczenia z rdzy zastosować 10% roztwór taniny w etanolu lub preparat zawierający taninę do stabilizacji produktów korozji.
4. Zabezpieczenie metalu preparatem antykorozyjnym, najlepiej o jak największej zawartości cynku.
5. Malowanie farbami matowymi zgodnie z wynikami badań stratygraficznych.

6.3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA OSIEMNASTOWIECZNEGO HERBU

1. Usunięcie wtórnych przemalowań w sposób pozwalający zachować ewentualne warstwy historyczne.
2. Ewentualne wzmocnienie i podklejenie pierwotnych warstw barwnych, jeśli się odśląją podczas oczyszczania.
3. Ewentualne usunięcie wtórnych zacierów i uzupełnień.
4. Usunięcie z warstw przypowierzchniowych oleju metodą zmydlania i wyprowadzenia zmydlonych produktów okładami.
5. Usunięcie zanieczyszczeń metodami chemicznymi po wykonaniu prób.
6. Odsolenie obiektu metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska.
7. Wzmocnienie osłabionej struktury podłoża hydrofilnym preparatem krzemooorganicznym.
8. Opracowanie estetyczne: wykonanie uzupełnień, ewentualna rekonstrukcja kolorystyczna lub scalenie kolorystyczne - ustalić tok postępowania poprzez komisję konserwatorską po oczyszczeniu.
9. Wokół herbu nie należy zakładać tynków z zapraw zawierających cement.

mgr Jacek Gryczowski
dyplomowany konserwator zabytków
uprawnienia do planowania w orzeczeniu
nr 1885 z dn. 27.09.1996r.
ul. Zagrodowa 5, 48-320 Sidzina

